



Vlaams
Parlement

vergadering **C210**
zittingsjaar 2015-2016

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese
Aangelegenheden, Internationale Samenwerking,
Toerisme en Onroerend Erfgoed

van 3 mei 2016

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Tom Van Grieken aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de reactie van de Vlaamse Regering op de resultaten van het Nederlandse referendum over de associatie-overeenkomst met Oekraïne – 1739 (2015-2016)	
VRAAG OM UITLEG van Karim Van Overmeire aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het Vlaamse standpunt ten aanzien van Europa in het licht van de gevolgen van het Nederlandse referendum over de associatieovereenkomst met Oekraïne – 1799 (2015-2016)	4
VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de aardbeving in Ecuador – 1853 (2015-2016)	10
VRAAG OM UITLEG van Sabine de Bethune aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de humanitaire crisis in Jemen – 1680 (2015-2016)	12
VRAAG OM UITLEG van Ingeborg De Meulemeester aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het bedrag voor noodhulp aan Malawi voor 2016 – 1798 (2015-2016)	13
VRAAG OM UITLEG van Jan Van Esbroeck aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de vernietiging van buitenlandse projecten op de Westelijke Jordaanoever – 1863 (2015-2016)	16
VRAAG OM UITLEG van Johan Verstreken aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over een gecoördineerde aanpak van de Vlaamse Regering om het imago van Vlaanderen in het buitenland te herstellen – 1902 (2015-2016)	19
VRAAG OM UITLEG van Tom Van Grieken aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de beschuldigingen dat het Turkse regime ook in Vlaanderen regimecritici intimideert en de maatregelen die de Vlaamse Regering ter zake neemt – 1937 (2015-2016)	24
VRAAG OM UITLEG van Jean-Jacques De Gucht aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de niet-bescherming van Villa Féron van Horta – 1704 (2015-2016)	26

VRAAG OM UITLEG van Sabine de Bethune aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over nieuwe regelgeving met betrekking tot archeologie

– 1836 (2015-2016)

VRAAG OM UITLEG van Bart Caron aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het archeologisch vervolgonderzoek

– 1849 (2015-2016)

32

VRAAG OM UITLEG van Jean-Jacques De Gucht aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de haalbaarheidsstudie voor een potentiële herbestemming van kerken

– 1887 (2015-2016)

37

VRAAG OM UITLEG van Tom Van Grieken aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de reactie van de Vlaamse Regering op de resultaten van het Nederlandse referendum over de associatieovereenkomst met Oekraïne – 1739 (2015-2016)

VRAAG OM UITLEG van Karim Van Overmeire aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het Vlaamse standpunt ten aanzien van Europa in het licht van de gevolgen van het Nederlandse referendum over de associatieovereenkomst met Oekraïne – 1799 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Van Grieken heeft het woord.

Tom Van Grieken (Vlaams Belang): Mijn vraag om uitleg gaat over het Nederlandse referendum over de associatieovereenkomst met Oekraïne. Op 17 juni keurde het Vlaams Parlement een associatieovereenkomst met Oekraïne goed. Ik herinner me een tussenkomst van de heer Van Overmeire daarover. In diezelfde periode stemden ook de andere parlementen van ons land in met de associatieovereenkomst. Inmiddels werd de overeenkomst door België ook al geratificeerd. Die overeenkomst betreft wel wat meer dan wat obstakels wegnemen om handel te drijven. Het gaat ook over politieke integratie en zal op de lange termijn allicht leiden tot toetreding tot de Europese Unie.

Gelukkig is er een land op ons continent dat nog wel een democratische reflex kent, al hebben ze er ook hard moeten voor knokken, en dat is Nederland. In april jongstleden is er dank zij de campagne van GeenPeil een referendum georganiseerd. Ze hebben daarvoor de benodigde 300.000 handtekeningen verzameld. Ondanks alle waarnemers was de opkomst voldoende hoog en heeft het nee-kamp tegen het associatieverdrag met Oekraïne het overduidelijk gehaald: 61 procent van de Nederlanders verwierp het EU-associatieverdrag met Oekraïne. De ratificatie door Nederland is een essentiële en noodzakelijke voorwaarde voor de inwerkingtreding van de associatieovereenkomst.

Minister-president, trekt u lessen uit het feest van de democratie dat in april in Nederland is gehouden? Nederland gidsland, misschien ook als het over democratie gaat, over zeer specifieke thema's. Bent u bereid daar lessen uit te trekken voor een democratische meerwaarde als het gaat over de Europese Unie, toch een politieke unie die steeds meer over de hoofden van de burgers heen beslist?

Welk standpunt zullen België en Vlaanderen innemen naar aanleiding van de niet-ratificatie door Nederland van de associatieovereenkomst met Oekraïne? Zal Vlaanderen bepaalde initiatieven nemen? Een woordvoerder van de Europese Commissie verklaarde ondertussen dat de afwijzing van het Oekraïne-verdrag door Nederland geen gevolgen heeft voor de uitvoering van het akkoord. Qua ondemocratisch gehalte scoort dit wel een elf op een schaal van tien.

Kan ik een engagement, een toezegging van u krijgen dat u aan de zijde van onze noorderburen zult staan als er politieke en diplomatieke druk wordt uitgeoefend op Nederland? Overweegt de Vlaamse Regering de Vlamingen in de toekomst ook het recht te geven zich uit te spreken over verdragen met zeer verstrekken gevolgen, zoals de associatieovereenkomst met Oekraïne? Indien wel, welke initiatieven zal de Vlaamse Regering ter zake nemen? Al ben ik realistisch genoeg om te beseffen dat u een zeer koele minnaar bent van

referenda. Indien niet, waarom niet? Waarom gebruikt u die zesde staats-hervorming niet om bijvoorbeeld ook een referendum te organiseren?

De voorzitter: De heer Van Overmeire heeft het woord.

Karim Van Overmeire (N-VA): Associatieovereenkomsten zijn er in verschillende varianten. Er zijn associatieovereenkomsten met landen als Kroatië, Bulgarije en Roemenië, waar het toekomstige lidmaatschap expliciet vermeld stond als einddoel. Dat is niet het geval voor Oekraïne.

Dit verdrag leidt er vanzelfsprekend toe de banden tussen de Europese Unie en Oekraïne nauwer aan te halen.

Ik zeg u: ik ben daarvoor. Ik heb dat ook gezegd in de plenaire. Dit is de zogenaamde 'soft power' waarover de Europese Unie beschikt en die ons toelaat om in de brede zone ten oosten en ten zuidoosten van de Europese Unie te proberen samenlevingen op te bouwen die stabiel zijn, die democratisch zijn, met alle opmerkingen die je kunt hebben, waar de corruptie bestreden wordt en waar landen gaan samenwerken in plaats van elkaar te gaan bekampen.

Ik ben net terug uit de Balkan, waar ik de kans had om verkiezingswaarnemer te zijn in Servië. Ik kan heel veel zeggen over de Balkan, maar nu heerst daar een relatieve stabiliteit. Die is natuurlijk voor een deel te danken aan militaire interventies waar Europa niet de capaciteit toe had, maar ook – en onderschat dat niet – aan de trajecten die in elk land uitgetekend zijn, waarvan iedereen zegt dat men bij Europa moet aanleunen en die voor belangrijke interne hervormingen zorgen. Gaan die snel genoeg? Neen. Zijn die ingrijpend genoeg? Neen. Maar ik kan me niet goed voorstellen wat het alternatief zou zijn mocht je dat project niet hebben. Ik geloof niet dat al die landen, elk met zijn eigen voorgeschiedenis en gevoeligheden, in dezelfde vreedzame verhouding zouden staan zonder dat je het project van de Europese Unie zou hebben.

Er is natuurlijk dat raadgevend referendum geweest in Nederland. Mocht ik daar stemrecht hebben gehad, dan zou ik, in overeenstemming met mijn stemgedrag hier, ja hebben gestemd. Maar ik vind het wel goed dat er debat over is. Het ergste wat men kan doen, is daar nu met een soort dedain op reageren en zeggen dat de mensen die daarover hebben gestemd, eigenlijk niet goed wisten waarover het ging, dat die niet slim genoeg zijn, en dan overgaan tot de orde van de dag. Dan zou je natuurlijk heel dicht komen bij het Nederlands referendum over de Europese grondwet, in 2005 als ik me niet vergis, waar Nederland met ongeveer eenzelfde meerderheid, met een cijfer na de komma, die grondwet verwierp en waar men ook is overgegaan tot de orde van de dag.

Dat zijn signalen die de Unie zich niet kan blijven permitteren. Als je enig krediet wilt behouden, dan moet je minstens respect hebben voor de gevoeligheden die er zijn. Maar ik weet ook niet wat het alternatief is. Die associatieakkoorden nu maar stopzetten omdat dat toch maar regimes zijn waar veel op aan te merken valt? Ik weet niet wat het alternatief is. Het zou een complete zone van onstabiliteit en chaos aan de oostgrens creëren, nog veel erger dan nu het geval is. Dat is mijn oprechte overtuiging.

Minister-president, hoe zit het nu eigenlijk? Ik heb gelezen dat de Nederlandse regering voorlopig gaat wachten tot het Brexitreferendum om te zien wat er dan gebeurt, en pas dan zal men ook over Oekraïne iets zeggen. Welke praktische implicaties heeft dat voor de relatie Europese Unie-Oekraïne enerzijds en meer specifiek voor de relatie Vlaanderen-Oekraïne anderzijds?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Voorzitter, collega Van Grieken, dit verdrag is, zoals u zelf zegt, goedgekeurd door het Vlaams Parlement op 17 juni 2015. Het is geratificeerd door België op 1 februari 2016. Op 27 mei 2015 heb ik hier toegelicht waarom de regering van oordeel is dat dit een verdrag is dat belangrijk is en dat goed is voor Vlaanderen, voor de Europese Unie en ook voor Oekraïne. Ik herinner mij dat er een opmerkelijk betoog was van collega Van Overmeire, bijgetreden door collega De Croo. Er is toen geen uiteenzetting geweest van Vlaams Belang. Het verdrag is naar het parlement gegaan, is daar ook goedgekeurd en is ondertussen geratificeerd. Als u vraagt wat de houding van de Vlaamse Regering is: wij zijn uiteraard gebonden door wat het parlement goedkeurt, meer nog, dit is een verdrag dat geratificeerd is en, wat ons betreft, ook uitvoering moet krijgen.

Ik moet me aansluiten bij wat de heer Van Overmeire zegt: dit is geen verdrag dat uitzicht biedt op politiek lidmaatschap van de Unie. Dit is niet het voorwerp daarvan. Ik moet u ook tegenspreken waar u zegt dat het provisioneel wordt toegepast. Het is voorlopig voor ongeveer 70 procent van toepassing. Dat is de regel bij dat soort verdragen omdat dan kan worden gewerkt aan het 'acquis communautaire'. Dat gaat in hoofdzaak over die bepalingen die van toepassing zijn op de Europese Unie zelf. Ik wil erop wijzen dat dit unaniem is goedgekeurd door de Europese Raad, met inbegrip van Nederland. De voorlopige toepassing is een techniek om toe te laten om richting het 'acquis communautaire' te werken. Die techniek is hier dus toegepast.

Laat ons discussiëren over wat u een 'feest van de democratie' noemt. 19,5 procent van de Nederlandse kiezers heeft zich uitgesproken tegen dit associatieverdrag. U noemt dat een feest van de democratie. Ik denk dat je daarover serieus kunt twijfelen. Er was een zeer lage opkomst. Niet een derde van de kiezers is opgekomen. In de totaliteit van alle kiezers heeft 19,5 procent zich uitgesproken tegen het verdrag. Ik heb daar een persoonlijke mening over. U weet dat bij referenda altijd allerlei motieven spelen. Uiteraard zal ook het motief van het associatieverdrag hebben meegespeeld. Ik ben het eens met collega Van Overmeire dat in het algemeen een aantal kiezers zeker een signaal zullen hebben gegeven over de werking van de Unie. Daar moet je inderdaad rekening mee houden, daar ben ik het volledig mee eens. De Unie heeft ook in haar opstelling ten aanzien van de burgers en de betrokkenheid van de mensen heel wat werk voor de boeg.

Maar het is niet aan mij, niet aan de Vlaamse Regering en niet aan eender welke regering om zich te mengen met de interne aangelegenheden. Ik heb begrepen dat de Nederlandse minister Koenders aan de voorzitter van de Tweede Kamer heeft laten weten dat Nederland zich nu zal beraden. Dit onderwerp zal men ter harte nemen nadat het Europees voorzitterschap van Nederland voorbij is.

Ze zitten in een delicate positie: ze zijn EU-voorzitter en het enige land waar een deel van de bevolking zich heeft uitgesproken tegen dat associatieverdrag. In een brief aan de Tweede Kamer heeft minister Koenders laten weten dat de evaluatie uiterlijk in september naar het parlement zal worden gestuurd. Ondertussen is een motie die was ingediend door de oppositie en waarin werd gevraagd niet tot ratificatie over te gaan en het verdrag in te trekken, op 19 april weggestemd. Dat is de stand van zaken. Het parlement heeft bij meerderheid niet beslist om dat verdrag niet goed te keuren, en de regering heeft gezegd dat ze in september haar positie zal bepalen.

U vraagt verder hoe we ons opstellen ten opzichte van een referendum daaromtrent. U weet dat we, los van de principiële discussie, niet eens de grondwettelijke bevoegdheid hebben om een referendum daaromtrent te organiseren. Dat vloeit voort uit artikel 39bis van de Grondwet. De vraag is dus niet eens aan

de orde: er kunnen geen referenda worden georganiseerd, ook al zou er een decretaal kader daaromtrent worden georganiseerd.

Mijnheer Van Overmeire, ik heb al deels geantwoord op de vraag wat de impact is op de relaties van Vlaanderen met Oekraïne: 27 van de 28 landen hebben wél geratificeerd. De Europese Raad heeft unaniem beslist over te gaan tot de voorlopige toepassing. Ongeveer 70 procent van de artikelen valt onder die provisionele werking. Dat is een gebruikelijke stap. Net het meer politieke onderdeel van het verdrag vormt de aanzet om werk te maken van vrije meningsuiting, persvrijheid, respect voor de mensenrechten, corruptiebestrijding, het verbeteren van de werking van de rechtsstaat, financiële samenwerking, fraudebestrijding, nucleaire veiligheid, de non-proliferatie van wapens, samenwerking inzake het aanpakken van terrorisme, het beleid qua buitenlandse veiligheid, conflictpreventie enzovoort. Of dat nu een verdere impact zal hebben op al die aspecten, op de volledige inwerkingtreding van het verdrag hangt op dit ogenblik eigenlijk uitsluitend af van de houding die Nederland zal aannemen, en daaromtrent is het dus afwachten tot in het najaar.

De voorzitter: De heer Van Grieken heeft het woord.

Tom Van Grieken (Vlaams Belang): Mijnheer Van Overmeire, volkssoevereiniteit zal u natuurlijk nog steeds wel na aan het hart liggen, en ja, we hebben wel een boon voor Oekraïne, maar laten we eerlijk zijn: dit is toch wel een heel ander paar mouwen. Minister-president, het klopt dat er in dat associatieverdrag niet staat dat daaruit automatisch het lidmaatschap voortvloeit, maar, net zoals een baby eerst leert kruipen en dan pas loopt, is dat een eerste of een tweede stapje in die richting. Dat weten we allemaal. We moeten daar niet flauw over doen. Het is intellectueel oneerlijk om u daarachter te verschuilen.

Mijnheer Van Overmeire, ik vrees dat we misschien met een generatieconflict zitten. U bent opgegroeid in de tijd toen er nog een IJzeren Gordijn was en zo. Ik niet. U spreekt hier over soft power, ik spreek toch wel over aggressive power. U moet eens zien wat de invloedssfeer is van de NAVO, en de EU loopt maar aan de hand. Het respecteren van invloedssferen zorgt ook voor stabiliteit. Ik ben het daar dus absoluut niet mee eens. Weet u het nog, het podium op dat plein met de revolutie? Toen stonden Verhofstadt en zijn liberale collega daar. Ze wilden bijna dat er wapens zouden worden geleverd. Ik vrees dus dat die soft power toch niet zo'n soft power is. U moet enigszins het klassieke denken verlaten van het Oosten tegen het Westen, het communisme tegen het kapitalisme en zo. Ik vrees dat u wat dat betreft een andere achtergrond hebt. Ik verwijt u dat niet: iedereen is kind van zijn tijd.

Minister-president, ook u hebt gesteld dat dit goed zal zijn om de corruptie daar te kunnen bestrijden. Dat was een van de argumenten. Zou het niet omgekeerd moeten zijn, dat ze eerst de corruptie moeten bestrijden voor we stappen naar toenaadering zetten? Dat is enigszins de kar voor het paard spannen. Er is het absolute non-argument dat een unie voor vrede zorgt. De Balkan werd aangehaald. Joegoslavië was een unie. Mijnheer Van Overmeire, mensen en volkeren dwingen om samen te leven, of dat nu in Joegoslavië, in de Sovjet-Unie of in de Europese Unie is, dat zorgt voor veel miserie. Ik ben het daar dus absoluut niet mee eens.

Minister-president, u deed wat denigrerend over de opkomst voor dat referendum. Dat vind ik jammer, want dat is intellectueel oneerlijk. De opkomst voor de Europese verkiezingen in Nederland was niet veel hoger. Doen we dan ook wat lacherig over de Europarlementsleden van Nederland? Is dat dan ook maar een signaal dat de burgers hebben gegeven, of telt dat dan weer wel?

Ik vind dit toch een belangrijk onderwerp en een belangrijke discussie. Velen onder ons wensen toch wel meer autonomie voor Vlaanderen. Als het van mij

afhangt, mondt dat het liefst uit in een onafhankelijke staat. We moeten er echter over waken dat die grotere autonomie geen lege doos is, omdat alles naar die Europese Unie gaat. We moeten dus toch oppassen met stappen zoals het goedkeuren van associatieverdragen. Niet dat dat op zich onze autonomie bedreigt, verre van, maar het was wel een mooie gelegenheid om toch eens goed het signaal van de Nederlanders, dat leeft in heel Europa, te vatten dat ze hun buik vol hebben van deze Europese Unie en de evolutie.

Mocht er politieke druk komen op Nederland om het verdrag alsnog te ratificeren, gaat Vlaanderen dan aan de kant van de Nederlandse burgers staan?

Minister-president, u zegt dat de vraag over het referendum niet aan de orde is, dat klopt. Maar Nederland zendt het signaal uit dat het referendum een aanvullend effect kan hebben op onze democratie. We hebben soms de mond vol over directe democratie en middelen om mensen meer te betrekken bij de politiek. Ik vind dat u werk moet maken van een referendum, want ik heb geen schrik voor de mening van burgers. Mensen die daar schrik van hebben, zijn het niet waard om de leiders te zijn van die burgers.

Karim Van Overmeire (N-VA): We zijn natuurlijk allemaal een kind van onze tijd. Maar onderschat niet hoe snel een tijd kan terugkomen. Ik ben opgegroeid in een continent dat verdeeld was door een IJzeren Gordijn. De jongere generatie kan zich dat allemaal niet meer voorstellen, maar dat was heel reëel.

Volgens u is de EU slechts een verlenging van de NAVO en van de Verenigde Staten. Ik weet dat nog zomaar niet. Ik ben altijd voorstander geweest van een sterk Europa en een sterke Europese defensie. Ik ben beducht voor een Verenigde Staten dat zich afwendt van de Atlantic en zich gaat focussen op Azië en China en aan Europa laat weten dat ze nu wel genoeg in ons geïnvesteerd hebben, genoeg voor onze defensie hebben betaald, genoeg opgetreden hebben bij onze problemen, en dat we het nu zelf moeten oplossen. Die evolutie zie ik beetje bij beetje gebeuren. Dan is het goed om een EU te hebben, al is die verre van perfect. Ik zie nog altijd geen beter alternatief. Dit is het minst slechte. U kunt het hoofd schudden, dit is het minst slechte. Een Europees continent met veertig à vijftig staten, zonder mechanismen van interne controle, zou veel slechter zijn, zeker in delicate gebieden zoals de Balkan.

U moet goed voor ogen houden dat we die landen een traject aanbieden. We zouden pas met hen kunnen gaan praten als ze een perfecte samenleving hebben opgebouwd, die perfect democratisch is, waar de mensenrechten gerespecteerd worden, waar geen corruptie voorkomt enzovoort. Maar zo werkt het niet natuurlijk. We moeten met een 'stick and carrot' werken. We moeten die mensen een perspectief voorhouden. In heel veel landen werd al een traject afgelegd ten goede. Het is nu beter wonen in – zeg maar iets – Macedonië en Bulgarije dan twintig jaar geleden. *(Opmerkingen van Tom Van Grieken)*

Neen, het is niet overal beter wonen.

Ik ben altijd gefascineerd geweest door de theorie van Huntington in zijn *The Clash of Civilizations*. Hij schetst een aantal 'verscheurde' naties. Turkije was er één van, Moldavië was er één en Oekraïne was er één van. Er waren twee duidelijke stromingen: één georiënteerd op Europa en één georiënteerd op Rusland of de islam. Turkije is een natie die van ons wegdrijft, en Oekraïne kan twee kanten uit. West-Europa kan nu zeggen: we willen niets met u te maken hebben, los uw problemen zelf op, zolang u de perfecte samenleving niet hebt opgebouwd, doen we met u geen zaken. Dat is verkeerd. We moeten een traject uittekenen en de vrienden die we daar – gelukkig – hebben, steunen. 'Stand by your friends.' Dat zijn de mensen die geloven in ons model van samenleving, en dat is beter dan het Russische model, mijnheer Van Grieken. Hier gaan ongelooflijk veel dingen fout, maar ik leef

liever hier dan in Rusland of in Turkije. Ons model is de moeite om te verdedigen. Mensen die ons model onderschrijven, moeten wij ondersteunen in de landen die ik net heb opgesomd. Ik vrees een beetje dat uw aversie tegen de EU u compleet verblindt en dat u het kind met het badwater weggooit. Dat vind ik jammer.

De voorzitter: De heer De Croo heeft het woord.

Herman De Croo (Open Vld): Een vertegenwoordigingstechnische bemerking om te beginnen. Generaal De Gaulle zegde dat referenda gewoonlijk antwoorden zijn op niet-gestelde vragen. Men kan dus discuten over de representatieve democratie zoals de onze, met een opkomstplicht enzovoort. Men kan dat afwegen. Men kan ook de mogelijkheid laten om referenda uit te schrijven. Men moet zien wat meegaat. U bent een goed jurist, voorzitter. Wat is een wetgeving? Dat is dat de bevolking aanvaardt wat beslist werd. Als ze daaraan deelneemt, en ze vindt dat zij dat als meerderheid heeft beslist, dan aanvaardt ze dat gemakkelijker. Als een referendum slaagt, des te beter. De vertegenwoordigende democratie werkt ook.

We moeten Oekraïne koesteren. Het is juist, Oekraïne bestaat uit twee delen. Een deel is overgenomen van Polen en katholiek, een ander deel is 'Russofoon' en orthodox. Dat is bijna letterlijk een grens tussen Oost- en West-Europa. We gaan met Rusland moeten 'dealen'. Rusland is 557 keer de oppervlakte van België. Dat is een enorme massa, dat land is bijna niet te beheersen, van ontvolkte gebieden die rijk zijn en enorme massa's volkrijke gebieden zonder bodemrijkdom. In Oekraïne grenzen die twee aan elkaar. We moeten de contacten met Oekraïne koesteren. Ik zeg niet dat het moet overkomen naar Europa, maar we hebben er alle belang bij om Oekraïne te behouden als overgang tussen West en Oost, als we ooit met Rusland een andere politiek willen voeren.

Zelfs de kleine Baltische staten beginnen te panikeren. Ze zitten ook met grote en kleine groepen 'Russofonen', die zelfs geen stemrecht hebben. We moeten dat in ons democratisch perspectief bekijken.

Europa heeft 8 procent van de wereldbevolking en bezit een kwart van de wereldrijkdom. We verbruiken 50 procent van de sociale uitgaven van de wereld. Als we dat in stand willen houden, moeten we een andere politiek voeren dan deze van de inkrimping en verschraling.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik heb wel degelijk op uw vragen geantwoord, mijnheer Van Grieken. Ik heb onze houding ten opzichte van Nederland geschetst. Ik heb meegedeeld hoe de Nederlandse regering daarmee omgaat. Ik heb geantwoord op uw vragen over het Vlaams referendum.

Ik heb niet gezegd – u mag me geen woorden in de mond leggen – dat de opkomst voor Nederlandse Europese verkiezingen een feest voor de democratie was. Het was een deelname van 37,4 procent, dat is inderdaad 5 procent meer dan bij dat referendum. Het is niet omdat ik het ene geen feest van de democratie vind, dat ik het andere wel een feest van de democratie vind.

Ik heb gezegd: ook dit is een signaal voor de EU. We zien dat ook in andere landen. In Nederland was aanvankelijk een deelname geraamd van 50 procent. Nu zit dat met ups en downs tussen 35 en 40 procent.

Ik sluit nog aan bij de heer Van Overmeire en de heer De Croo. Geert Mak zei gisteren in zijn lezing ook dat het westelijk deel gericht is op de Europese cultuur, zelfs met Oostenrijkse invloeden, wat me niet bekend was.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de aardbeving in Ecuador – 1853 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp.a): Op zondag 17 april werd Ecuador getroffen door een zware aardbeving met een magnitude van 7,8 op de schaal van Richter. De eerste bevindingen van UNICEF zijn dat naar schatting een half miljoen kinderen, mannen en vrouwen de aardbeving van zeer dichtbij meegemaakt hebben. Ondertussen werden al meer dan zeshonderd slachtoffers geborgen en zo'n achtduizend mensen raakten gewond.

UNICEF stuurde ondertussen 86 ton essentiële noodhulpgoederen naar de regio's die het zwaarst werden getroffen, namelijk muskietnetten, dekens, tenten en ook waterzuiveringstabletten. Het belangrijkste aspect van de hulpverlening bestaat er echter in om te voorkomen dat er ziektes uitbreken naar aanleiding van de aardbeving en het verlenen van psychosociale bijstand. Daarom deed UNICEF recent een oproep om 23 miljoen dollar op te halen om dit te kunnen bekostigen.

Minister-president, hebt u een oproep ontvangen voor noodhulp van UNICEF of een andere hulporganisatie? Zo ja, bent u bereid om hierop in te gaan? Met hoeveel middelen wilt u over de brug komen? Kan Vlaamse expertise op een andere manier worden ingezet in Ecuador om de slachtoffers bij te staan na de zware aardbeving?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik geef 600.000 euro aan het Central Emergency Response Fund (CERF). Voor het Malawi Humanitarian Emergency Response Fund heb ik 479.000 euro vrijgemaakt. Voor Koerdistan was dat 200.000 euro. Dat betekent dat de noodhulpkredieten voor dit jaar haast uitgeput zijn.

Ik heb toch besloten om op vraag van Plan België 100.000 euro uit te trekken. Die oproep kwam er op 22 april. Ik heb op 24 april beslist om daarop in te gaan. Op 28 april diende Plan België een concrete subsidieaanvraag in bij het Departement internationaal Vlaanderen. Ik heb die de dag erna bezorgd aan de Inspectie van Financiën. Het dossier is daar nog in behandeling. Zodra ik een gunstig advies krijg, wat ik hoop, kan dat geld worden vrijgemaakt.

Ik wijs erop dat de structurele steun aan het CERF van 600.000 euro per jaar een goede zaak is. Het CERF heeft onmiddellijk na de ramp 7 miljoen dollar vrijgemaakt om de meest dringende hulp te kunnen bieden.

Wat expertise betreft, mogen we niet vergeten dat Ecuador al de status van hoogste middeninkomensland heeft. Het is ook ingebed in een regio waarbinnen de onderlinge solidariteit na rampen groot is. Tezelfdertijd heeft het land, vanwege de zeer actieve platentektoniek aan de Stille-Zuidzeekust, zelf heel wat expertise in huis voor het omgaan met de gevolgen van zware aardbevingen. Binnen de EU zenden enkel Frankrijk, Italië, Spanje en het Verenigd Koninkrijk en de Europese Commissie zelf technische steun.

De inzet van Vlaamse expertise kan dan ook veel beter aangewend worden in regio's met beduidend minder eigen capaciteit om aan een dergelijke ramp het hoofd te bieden.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp.a): Ik ben blij dat er 100.000 euro extra naar de slachtoffers gaat. Of het nu via UNICEF of via Plan België verloopt, het komt ten goede aan de slachtoffers. Dank u daarvoor.

De voorzitter: Mevrouw De Meulemeester heeft het woord.

Ingeborg De Meulemeester (N-VA): Ecuador werd getroffen door de op één na dodelijkste aardbeving in Zuid-Amerika, weerom een tragische gebeurtenis. De cijfers zijn heel frappant: 650 doden, 60 vermisten, 113 mensen werd levend onder het puin vandaan gehaald en meer dan 25.000 mensen verblijven nog steeds in opvangcentra.

Minister-president, ik wil graag benadrukken dat onze fractie het heel erg op prijs stelt dat u altijd kort op de bal speelt voor het toekennen van noodhulp. De noodsituaties werden zelfs niet afgewacht om in te grijpen. Door het verdubbelen van de toelage aan het CERF kan er niet alleen sneller op de bal worden gespeeld, maar worden de krachten internationaal gebundeld, waardoor de impact van de noodhulp groter is. Dat leidt tot meer efficiëntie met evenveel geld, wat tevens leidt tot meer hulp.

We moeten voor ogen houden dat het budget niet onuitputtelijk is. We vertrouwen erop dat u uw uiterste best doet om nog bij te dragen, maar beseffen dat dit niet altijd zal kunnen.

De voorzitter: De heer Verstreken heeft het woord.

Johan Verstreken (CD&V): Ecuador gaat inderdaad geleidelijk aan de goede richting uit, richting middenklasse. De levensstandaard is aan het verbeteren, maar het is nog ver van oké. Zeker in de minder bewoonbare delen is er nog serieuze armoede. Dat is ook de reden waarom al die niet-gouvernementele organisaties (ngo's) en mensen van de Vlaamse Vereniging voor Opleidingsprogramma's in het Buitenland (VVOB) daar nog zitten en voor de nodige hulp zorgen. Ik heb alle respect voor wat de ngo's daar doen en de budgetten die worden vrijgemaakt. Als er zo'n ramp gebeurt en er wordt geld gegeven, wordt er dan opgevolgd en gecontroleerd wat daarmee gebeurt? Jan met de pet zegt steeds meer: we willen wel storten, maar we willen liever rechtsreeks aan kleine organisaties geven in plaats van aan grote organisaties, omdat we nooit weten of die hulp aankomt en wat ermee gebeurt. Wordt dat vanuit Vlaanderen gecontroleerd?

Ik ben in Ecuador geweest, ik heb veel regio's en projecten bezocht. Dagelijks heb ik er een aardbeving ervaren. Dat zal in de toekomst ook nog voorvallen. Het is goed dat er nog budgetten zijn en dat de zaken worden opgevolgd, maar hoe zit het met de opvolging in het algemeen?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Elk van die organisaties maakt jaarverslagen, waarin ze daarover rapporteren. Ze streven transparantie na. De tsunami heeft een grote fondsenwerving op gang gebracht. Waarschijnlijk is er dan een omslag gebeurd, waarbij is afgesproken dat er heel veel tekst en uitleg wordt gegeven omdat er toen nogal wat vragen rezen zoals: wordt dat wel effectief aangewend? Komt het snel genoeg ter plaatse?

Er gaat een deel van ons budget naartoe. Mijn aanvoelen is dat als ngo's een beroep doen op fondsen van de mensen, ze daarover rapporteren, en dus bekendmaken wat ze doen en verslag uitbrengen. Dat is tamelijk geïnstitutionaliseerd, zeker na de grote tsunami in Zuidoost-Azië.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

**VRAAG OM UITLEG van Sabine de Bethune aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de humanitaire crisis in Jemen
– 1680 (2015-2016)**

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw de Bethune heeft het woord.

Sabine de Bethune (CD&V): Voorzitter, minister, collega's, recentelijk publiceerde UNICEF een nieuw rapport over de oorlog in Jemen en de gevolgen daarvan voor kinderen. Dat verslag hebben we allemaal gekregen of kunnen consulteren op het internet.

Sinds maart 2015 worden elke dag naar schatting zes kinderen ernstig verwond of gedood. Een derde van de slachtoffers van het conflict zijn kinderen. Maar ook de kinderen die de kogels en bommen overleven, worden getroffen door het conflict.

Op dit moment leeft de helft van de Jemenieten onder de armoedegrens en 21,2 miljoen mensen, 82 procent van de bevolking, hebben dringend nood aan humanitaire hulp. De oorlog zorgt ervoor dat Jemen bijna compleet is afgesneden van de rest van de wereld. In normale omstandigheden komt 90 procent van de voedselvoorraden uit import, maar door het conflict is Jemen volledig afgesneden van de buitenlandse importeurs. Volgens het UNICEF-rapport lijden vandaag 32.000 kinderen aan ernstige ondervoeding.

Zeer verontrustend nog is dat het aantal kinderen dat wordt gerekruteerd als kindsoldaat, exponentieel stijgt. De VN heeft al 848 gevallen geteld, maar dat is waarschijnlijk ver onder het reële cijfer. Daarnaast zijn ook heel veel kinderen op de vlucht, de helft van alle ontheemden in Jemen zijn kinderen.

De gevolgen van het conflict zijn niet te overzien. Ook op het vlak van gezondheidszorg en onderwijs zijn de cijfers hallucinant. 600 zorginstellingen hebben hun deuren moeten sluiten, meer dan 10.000 kinderen zijn het afgelopen jaar bezweken aan ziektes die hadden kunnen worden vermeden indien die instellingen wel open zouden zijn. Zowat 3600 scholen hebben de poorten moeten sluiten, 52 scholen werden aangevallen, 387.000 kinderen gaan niet langer naar school.

Het Unicef-programma heeft op dit moment een tekort van 20 miljoen dollar. Als deze tekortkoming niet opgelost raakt, zullen 12.500 huishoudens in Sana'a en Taiz vanaf mei 2016 zonder steun vallen. Allemaal cijfers en feiten die niemand wil negeren.

Minister-president, wat doen we daaraan vanuit Vlaanderen? Heeft Vlaanderen de voorbije jaren hulp gegeven aan mensen in nood in Jemen? Zo ja, onder welke vorm en voor welk budget? Voor welke organisaties? Ook voor Unicef? Kan Vlaanderen ingaan op het verzoek van Unicef om aan die dringende nood tegemoet te komen? Zo ja, onder welke vorm en voor welk budget? Kan Vlaanderen op diplomatiek niveau bijdragen in een oplossing van het conflict aldaar? Kan de vertegenwoordiger van de Vlaamse Regering in Genève op diplomatiek niveau stappen zetten? Onze vertegenwoordiging in Genève is nu versterkt. Hoe kunnen we bijdragen tot een oplossing?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mevrouw de Bethune, vorig jaar kreeg ik daarover een vraag om uitleg van Tine Soens. Ik heb toen meegedeeld dat ik 150.000 euro aan het Rode Kruis ter beschikking heb gesteld voor noodhulp. Het

project loopt in 2015 en 2016, en in oktober volgt er een eindrapport. Ik verwijs daarvoor naar het verslag van de bespreking in de commissie. De projectomschrijving is beschikbaar op de ODA-databank (official development assistance) van het Departement internationaal Vlaanderen.

Bijkomende budgetten? Het noodhulpbudget is bijna helemaal uitgeput. Na die laatste 100.000 euro heb ik nog 100.000 euro ter beschikking. Ik heb geen bijkomende vraag gekregen. Ik hou die dus nog even in petto voor het geval er nieuwe rampen gebeuren. Je kunt een euro maar één keer uitgeven.

Per jaar geven we 600.000 euro aan het CERF. We steunen ook UNICEF, dat een belangrijke actor is op het terrein. Daarnaast hebben we nog een restbudget noodhulp dat met 150.000 euro is geholpen.

Ik weet dat de noden in Jemen enorm hoog zijn, maar ik ga ervan uit dat UNICEF dit jaar opnieuw een beroep zal doen op de kredieten van het CERF, die structureel ter beschikking zijn, en waaraan wij 600.000 euro structureel bijdragen.

Onze diplomatieke mogelijkheden zijn bijzonder klein. Ik heb daar al op geantwoord op een vraag om uitleg van u over de seksuele reproductieve rechten van de vrouw in Iran. Ik heb toen gezegd dat dat in de eerste plaats een zaak is van de federale diplomatie. Wij kunnen geen harde diplomatieke middelen inzetten. Wij hebben inderdaad een vertegenwoordiger in Genève bij de relevante instellingen, onder meer de Verenigde Naties, de Mensenrechtenraad, de VN-instelling voor de vluchtelingen. We volgen dat intensief op en participeren aan de vergaderingen waaraan we kunnen deelnemen.

Die multilaterale Geneefse instellingen botsen op dit moment op politieke limieten. De mensenrechtenraad zou een International Commission of Inquiry moeten oprichten om schendingen van het internationaal recht te onderzoeken in Jemen. Een voorstel van resolutie is in september 2015 niet goedgekeurd. Sommige van die internationale instellingen botsen op bepaalde grenzen zodat ze voorgenomen zaken desgevallend niet kunnen uitvoeren.

De voorzitter: Mevrouw de Bethune heeft het woord.

Sabine de Bethune (CD&V): Minister-president, de vraag om uitleg van mevrouw Soens was me ontgaan. Excus daarvoor. Daarmee is de verwijzing naar het plan 2015-2016 in herinnering gebracht. De inspanningen van Vlaanderen kunnen rekenen op een draagvlak in Vlaanderen. De bevolking kan echt wel akkoord gaan met de middelen die we besteden aan dit soort hulp. Die enveloppe is noodzakelijk en goed besteed. De noden zijn nog veel groter. We moeten dus nagaan hoe we de middelen voor ontwikkelingssamenwerking en noodhulp kunnen laten groeien. Nu gebeurt dat niet, in Vlaanderen noch federaal. Ik weet hoe moeilijk de budgettaire inspanningen zijn. Er zijn landen in de Raad van Europa die erin slagen die enveloppes wel hoger te houden. Wij maken die politieke keuze niet. Ik behoor ook tot de meerderheid, maar we moeten ons die vraag blijven stellen en onze inspanningen moeten verhogen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Ingeborg De Meulemeester aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het bedrag voor noodhulp aan Malawi voor 2016 – 1798 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw De Meulemeester heeft het woord.

Ingeborg De Meulemeester (N-VA): Minister-president, de president van Malawi, Peter Mutharika, heeft de noodtoestand afgekondigd in zijn land. Door de aanhoudende droogte die zuidelijk Afrika al meer dan een jaar teistert als gevolg van El Niño, heerst er een voedseltekort. Malawi had vorig jaar af te rekenen met slechte oogsten, maar dan door overstromingen.

De president van Malawi zegt dat er nu nog meer mensen humanitaire hulp nodig zullen hebben. Het wereldvoedselprogramma van de VN trok dit jaar aan de alarmbel over Malawi. De VN heeft intussen hulp geboden aan 3 miljoen euro inwoners van het land.

Minister-president, eind vorig jaar nam u de beslissing voor een bedrag van 208.149 euro noodhulp voor 2016. U vroeg aan uw diensten een bijkomend bedrag voor noodhulp uit te trekken. Het gaat over 479.000 euro voor het Malawi Emergency Humanitarian Response Fund.

Minister-president, kunt u meer informatie geven over de feitelijke situatie? Hoe hoog acht u de nood en de dringendheid voor bijkomende noodhulp? Kunt u een stand van zaken geven over wat Vlaanderen tot op de dag van vandaag heeft gedaan? De noodtoestand is afgekondigd in Malawi. Wat kan Vlaanderen nog bijkomend doen?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Wij volgen de noodsituatie als gevolg van El Niño in Malawi zeer goed op. Ik schat de situatie net als u in als heel urgent. De eerste betrouwbare schattingen van de noodsituatie dateren van oktober 2015, en die voorspelden toen al een voedseltekort in de komende zes maanden. De prijs van het voedsel stijgt. De schattingen waren dat 2,87 miljoen Malawiërs met voedselonzeekerheid kampen. 25 van de 28 districten zijn getroffen. President Peter Mutharika heeft op 12 april de noodtoestand uitgeroepen in Malawi. Hij vreest dat het aantal Malawiërs dat dit jaar aangewezen is op voedselhulp de kaap van de 3 miljoen zal overschrijden. Het is dus een belangrijke noodsituatie.

In het afgelopen jaar heb ik verschillende projecten vastgelegd die inspelen op de situatie op het vlak van landbouw en voedselzekerheid. Ik verwijs naar het antwoord op de schriftelijke vraag van 17 december 2015 van Johan Verstreken. In het najaar van 2015 hebben we onderhandeld met de Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) over samenwerking op het vlak van klimaatfinanciering voor een bedrag van 3,5 miljoen euro met een looptijd tot 2019.

Toen hebben we ook op basis van de voedselnood, waar toen al duidelijkheid over was, afgesproken dat de FAO zich zou richten op de regio's binnen Malawi die het hardst getroffen zijn door overstromingen en aanhoudende droogte. We hebben op die manier dus kort op de bal kunnen spelen. Ook onze bijdrage aan het Wereldvoedselprogramma (WFP) hebben we slim ingezet. WFP kan nu samen met de autoriteiten in Malawi met een systeem van snelle opvolging van voedselnood heel snel een internationale hefboom inzetten.

Onze steun aan het Central Emergency Response Fund (CERF) gaat onrechtstreeks naar de aanpak van de voedselcrisis in Malawi. CERF heeft in 2015 alleen al bijna 10 miljoen US dollar uitgetrokken aan snelle financiering, 9.963.628 dollar om precies te zijn. U weet dat wij in de voorbije periode, 2011 tot 2015, 300.000 euro gaven. Zoals ik daarstraks al zei, heb ik dat bedrag opgetrokken tot 600.000 euro zodat er heel snel internationale noodhulp ter plekke kan zijn in zulke situaties.

We hebben snel gereageerd op de rapporten die ons bereikten. We hebben al heel wat bedragen vastgelegd. Er is een bijdrage aan het Malawi Humanitarian

Emergency Respond Fund naar aanleiding van de overstromingen, met het United Nations Development Programme (UNDP) als uitvoerder, van 164.500 euro; voor capaciteitsversterking van kleinschalige boeren rond vermarkting in de districten Mzimba en Kasungu is er 4.500.000 euro recurrente hulp; voor het Agroforestry Food Security Programme, tweede fase, is er 1.000.000 miljoen euro; voor Establishment of Mikolongwe Veterinary College Livestock Development Trust is er 150.000 euro; voor geïntegreerde planning en implementatie van adaptatiepraktijken binnen kleinschalige landbouwsystemen in zuidelijk Afrika, met de FAO, is er 1.166.667 euro; voor Mobile Vulnerability Analysis and Mapping WFP is er 208.149 euro; voor het Malawi Humanitarian Emergency Respond Fund UNDP is er nog eens 479.000 euro. Dat is een totaal van 7,6 miljoen euro.

Normaal is het gemiddelde vastleggingsbedrag voor een van de partnerlanden 5 miljoen euro. Hier hebben we door bijkomende middelen de steun aan ons partnerland kunnen optrekken. Ook in 2016 is er opnieuw ruimte voorbehouden voor nieuwe engagementen in het kader van onze bilaterale samenwerking met betrekking tot landbouw en voedselzekerheid. Dat is de wijze waarop wij inzetten in Malawi, zoals u weet. Daartoe is er 5,4 miljoen euro beschikbaar. Dan is er nog eens 479.000 euro ingeschreven voor het Malawi Emergency Humanitarian Response Fund. Dat is een subsidie voor 2016 tot 2019. Ik heb gevraagd om te kijken of we dat bedrag op een snellere manier zouden kunnen inzetten in Malawi, sneller dan gespreid over drie jaar, maar natuurlijk met respect voor de budgettaire context.

De voorzitter: Mevrouw De Meulemeester heeft het woord.

Ingeborg De Meulemeester (N-VA): Minister-president, dank u voor uw antwoorden. Door de noodtoestand zullen nog meer mensen in Malawi in voedselonzekerheid leven. Het tegengaan van hongersnood is een moeilijke maar uiteraard zeer waardevolle opgave. Ik ben dan ook tevreden met de vele initiatieven en acties van Vlaanderen in Malawi.

Het WFP heeft een technologische applicatie ontwikkeld waarmee door middel van korte gsm-enquêtes de evolutie van de voedselzekerheid van gezinnen en de prijs van het voedsel wekelijks worden opgevolgd. Met deze informatie kan de humanitaire hulp snel worden bijgestuurd. Ik vind dat heel positief. Het WFP is nu al actief in vijftien districten met deze monitoring. Dankzij de steun van Vlaanderen zullen er 28 districten kunnen worden opgevolgd met deze nieuwe applicatie. Hebt u hier toevallig een concreet zicht op? Zal het aantal districten dat wordt opgevolgd, nog verder kunnen worden uitgebreid met het budget?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Dat is inderdaad de essentie van onze steun in het WFP. Ik zal opvragen welke de resultaten op het terrein zijn en of er effectief een uitbreiding van het aantal districten gebeurd is. Ik weet niet of ik snel die informatie zal krijgen, maar als ik ze heb, zal ik ze ter beschikking stellen.

De voorzitter: De heer Verstreken heeft het woord.

Johan Verstreken (CD&V): Heel veel ngo's hebben in het verleden al de alarmklok geluid, en in dit geval de noodklok. Ongeveer 2,8 miljoen mensen zijn getroffen, dat is 16 procent van de bevolking van dat land. Je zou het ook kunnen doortrekken naar de buurlanden daar. In het geval van ons ander partnerland, Mozambique, bijvoorbeeld zitten ongeveer 8 miljoen mensen in hetzelfde schuitje. Op welke manier wordt hier en in andere landen strijd tegen de hongersnood gevoerd en hulp geboden? Er is enig overleg nodig, onder andere met andere bilaterale donoren, om de krachten te bundelen. Gebeurt dat? Bestaat er een paper daaromtrent van de diensten van de Vlaamse Regering in Pretoria?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Collega Verstreken, wij worden daar geregeld over geïnformeerd. Er wordt geregeld gerapporteerd door al onze vertegenwoordigers in het buitenland over de situatie. Een aspect daarvan is dat met betrekking tot de voedselonzeekerheid in Malawi. Niet te vergeten: het hangt allemaal samen met El Niño, met de strijd tegen de klimaatopwarming, met droogteverschijnselen, met overstromingen. Zoals u weet, hebben we in het kader van de aanwending van de klimaatmiddelen beslist om een bijdrage te leveren inzake internationale klimaatfinanciering. Je moet proberen die problemen op een structurele manier aan te pakken. Noodhulp is uiteraard zeer belangrijk. Mensen die geen voedsel hebben en onvoldoende in hun basisbehoeften kunnen voorzien, moet je met zeer grote spoed proberen te helpen. Daar zijn internationale instanties voor en daar werken wij ook bilateraal aan mee, maar het is ook zaak om dat structureel aan te pakken. In het kader van de klimaatfinanciering hebben we dat ook beslist, waarbij zowel minister Schauvliege als ikzelf bijkomende middelen investeren in de strijd tegen de klimaatopwarming op internationaal niveau.

De voorzitter: De heer Verstreken heeft het woord.

Johan Verstreken (CD&V): Ik vind het interessant dat de link wordt gelegd naar klimaat, maar er moeten structurele oplossingen komen voor irrigatiesystemen. In dergelijke landen is het perfect mogelijk om samen te werken met actoren ter plekke. Daar is heel veel regenval, maar men moet er ook iets mee doen. Uiteindelijk heeft dat alleen maar watersnood als gevolg. Ik denk dat er oplossingen mogelijk zijn. Misschien is het nuttig om in de toekomst die zaken even onder de loep te nemen en te kijken welke projecten we kunnen ondersteunen om de problematiek te verminderen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Jan Van Esbroeck aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de vernietiging van buitenlandse projecten op de Westelijke Jordaanoever – 1863 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Van Esbroeck heeft het woord.

Jan Van Esbroeck (N-VA): Voorzitter, minister-president, dit is een korte maar daarom niet minder belangrijke vraag. Ik stel ze vooral uit bezorgdheid naar aanleiding van een aantal berichten in de media, waar men opnieuw spreekt van vernielingen van projecten waar middelen uit het buitenland in zitten. Israël zou opnieuw een vernietiging van een dergelijk project hebben gepleegd op de Westelijke Jordaanoever. Ditmaal zou het gaan om een speeltuintje nabij de stad Nablus. Naar verluidt zou dit al het vierde project in Palestijns gebied zijn dat dit jaar door het Israëlijs leger werd vernietigd. Telkens zou het gaan om projecten die in overeenstemming zijn met het geldende internationale recht.

Op een vraag over een gelijkaardig incident, die ik vorig jaar in oktober heb gesteld, antwoordde u dat wij geen rechtstreekse steun geven in deze gebieden maar dat we wel onrechtstreeks steun geven via het United Nations Relief and Works Agency (UNRWA).

Naar aanleiding van dit geval heb ik enkele vragen. Op welke manier volgt de Vlaamse Regering op wat er gebeurt met de middelen die wij aan die organisatie geven? Zijn er projecten die werden of worden bedreigd of vernietigd en waar we

dus rechtstreeks of onrechtstreeks bij betrokken zijn? Zo ja, wat kan de Vlaamse Regering hierop als reactie geven?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Collega Van Esbroeck, u verwijst heel terecht naar een vraag die u daaromtrent stelde in oktober 2014 naar aanleiding van de vernieling toen van een Belgisch project op de Westelijke Jordaanoever. Mijn antwoord blijft, mutatis mutandis, hetzelfde. Vlaanderen zelf heeft daar geen rechtstreekse projecten. Wel heeft de Belgische federale staat daar projecten gefinancierd, en al meerdere projecten – ofwel door België ofwel door Europese partners gefinancierd – zijn daar vernietigd. De Federale Regering heeft dat ook aangekaart, zowel bij de ambassade als in Tel Aviv bij het ministerie van Buitenlandse Zaken. Ook de Europese Unie onderneemt stappen daaromtrent en probeert compensatie te krijgen.

Het is een terugkerende situatie. Voor de zoveelste keer heb ik er weet van dat projecten gesteund door de Europese Unie of door lidstaten ervan, vernietigd worden. Keer op keer gebeurt het opnieuw, ook al gaat het in dit geval om een puur humanitair project, een speeltuintje, zonder dat je daar in de verste verte ook maar enige militaire of andere waarde aan kunt toeschrijven. Dat moeten we telkens opnieuw betreuren. We moeten telkens opnieuw vaststellen dat Israël dat naast zich neerlegt.

In uitvoering van een resolutie goedgekeurd door het Vlaams Parlement, werk ik samen met UNRWA. Voor de periode 2016-2018 verlenen we er steun aan voor een bedrag van 150.000 euro per jaar. In de periode van 13 tot 16 juni zullen we daaromtrent een overeenkomst ondertekenen met de hoogste vertegenwoordiger van UNRWA, die op dat moment in Brussel is. We zoeken dan naar een ontmoetingsmoment voor de ondertekening van de overeenkomst.

De EU, waar we ook aan bijdragen, is de op een na grootste donor van UNRWA. Op die manier dragen wij nog eens bij aan de UNRWA-doelstellingen. Door een subsidie die wij geven aan UNRWA, dragen wij bij aan de Agenda 2030 van de VN over armoede, voedselzekerheid, gezondheid en onderwijs. UNRWA rapporteert daarover jaarlijks. Het eerste jaarverslag van de toegekende financiering voor de periode 2016-2018 zal in 2017 ter beschikking worden gesteld. Onze ervaring is dat het goed samenwerken is met UNRWA en dat de middelen correct worden besteed, met dien verstande dat er geregeld projecten van buitenlandse donoren worden vernietigd.

Ik ga de samenwerkingsovereenkomst met UNRWA versterken, zodat de noden van het Palestijnse volk ook met een bijdrage vanuit Vlaanderen mee kunnen worden gelenigd.

De voorzitter: De heer Van Esbroeck heeft het woord.

Jan Van Esbroeck (N-VA): Minister-president, dank u wel voor uw antwoord. Wat ik vooral wilde weten, is waarom we nu naar aanleiding van die nieuwe gebeurtenissen, niets horen vanuit UNRWA, misschien niet rechtstreeks, maar ook niet in de media. Vanuit die hoek wordt eigenlijk nooit gereageerd op dit soort voorvallen. Mijn vraag is vooral of ze niet iets meer ad hoc moeten rapporteren. Misschien heeft dit project helemaal niets met UNRWA te maken, dat is goed mogelijk, maar we hebben daar niet echt een zicht op. Dat is misschien wat eigenaardig in heel dit verhaal. Dat is vooral mijn ongerustheid.

De voorzitter: De heer Verstreken heeft het woord.

Johan Verstreken (CD&V): Het is goed dat wij ook doneren aan UNRWA, samen met de Europese Unie en andere partners, ook België. UNRWA levert zeer

goed werk. De mensen die al ter plekke zijn geweest en de projecten hebben gezien, kunnen het daarover eens zijn. Maar ik stel me de vraag of er geen tussentijds rapport kan komen, zodat we een beter zicht hebben op vernielingen van zaken die worden gerealiseerd met middelen van hier. Ik denk bijvoorbeeld aan de luchthaven die kapot geschoten werd, waterbevoorrading die kapot gemaakt wordt en scholen die worden vernield. Er zijn ook projecten van het universitair ziekenhuis van Gent, dat samenwerkt met klinieken daar. Er wordt materiaal niet doorgevoerd naar de andere kant van de grens, waardoor bepaalde medische ingrepen niet kunnen gebeuren.

Het zou toch wel handig zijn om dat te kunnen opvolgen als het gaat over zaken waarbij we betrokken zijn. Ik weet niet of u daar een zicht op hebt. Dan kunnen we bepaalde instanties en overheden aan de oren trekken. Dan kijk ik natuurlijk niet naar u. Dan kunnen we toch wel even de vinger op de wonde leggen, om zaken te verbeteren, om te tonen dat mensenrechten niet kunnen worden geschonden en dat we het daar niet bij kunnen laten.

Federaal hebben de ministers De Croo en Reynders natuurlijk die Israëlische actie waarover mijn collega het heeft, veroordeeld. Ze zouden de Israëlische ambassadeur in Brussel en de Belgische ambassade in Tel Aviv om uitleg vragen. Hebt u ook daar een zicht op? Weet u daar al iets over?

De voorzitter: De heer De Croo heeft het woord.

Herman De Croo (Open Vld): Voorzitter, we mogen deze zaak niet laten passeren. Ik ga akkoord met de standpunten die ik hier hoor. Dramatisch genoeg gaat het om iets dat zo algemeen, zo ruim is. Er moet op een dag vrede komen tussen Israël en Palestina. Een tijd geleden is men daar zeer dichtbij geweest. Ik weet niet wie ervoor verantwoordelijk is dat dit is gekapseisd. We weten ook dat dit een discussie is die zo gemakkelijk politiek uitsteekt. Ik verwijs bijvoorbeeld naar de VS-verkiezingscampagne. Er wordt meer in Washington dan in Jeruzalem beslist, en Jeruzalem probeert meer te beslissen om Washington te verplichten een aantal standpunten in te nemen. Het is daar een ongelooflijk iets. Ook de Palestijnen zijn daar het slachtoffer van. U moet maar naar Libanon gaan, waar Palestijnse kampen reeds dertig jaar bestaan. Om de fragiele evenwichten in Libanon niet te verstoren, hebben die mensen geen recht om een woning te huren, om een beroep uit te oefenen. Hetzelfde geldt voor andere plaatsen rond dat land. Kunnen we er niet in slagen om in dat kleine deeltje, dat toch een achtertuin van Europa is, dat er ook historisch, sociologisch zo dichtbij is, mee te werken aan de vrede? Voorzitter, u hebt gelijk: daarom moeten we elk incident dat daar gebeurt, hoe miniem dat in zekere zin is tegenover de enorme drama's die daar zijn geschied en kunnen geschieden, aangrijpen om toch ons standpunt te doen gelden, namelijk dat we daar respect voor mensen en vrede wensen. Hoe klein onze bijdrage ook is, we moeten daarop blijven hameren. Daar moet vrede komen. Anders zullen we elke week of elke maand zulke incidenten moeten betreuren.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp.a): Voorzitter, ik wil me aansluiten bij de collega's. Minister-president, ik heb nog een heel specifieke vraag. Ik weet niet of u er een zicht op hebt of UNRWA financiële compensaties vraagt aan Israël als een van zijn projecten wordt vernietigd.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik heb hier vlug op het net gekeken. Ik zie dat UNRWA bij vernielingen inderdaad protesteert. Ik heb er nu geen zicht op in welke mate het omstandig verslag uitbrengt over de vernielingen en compensaties

vraagt. Ik neem aan van wel. Ik kan dat nagaan. Ik vermoed dat dat alles ook op het internet terug te vinden is.

Ik heb natuurlijk ook geen zicht op de resultaten van het diplomatiek protest dat België heeft aangetekend. Ik maak me daar eerlijk gezegd niet al te veel illusies over. We weten dat dit een terugkerende aangelegenheid is en dat Israël daar altijd hetzelfde antwoord op geeft. Ik ben het echter eens met de leden, in het bijzonder met de heer De Croo: dat belet niet dat we moeten blijven interveniëren en blijven eisen dat er een tweestatenoplossing komt. Dat is de enige mogelijkheid om daaruit te geraken. Dat is ook een sleutel tot het veel grotere aspect van samenleven en vrede in die regio. Men is op een bepaald moment inderdaad heel dicht bij een tweestatenoplossing gekomen, met Jeruzalem als gedeelde hoofdstad. Dat is toen niet gelukt. Dat is heel jammer. Ik hoop dat er ooit weer eens een momentum komt in de geschiedenis, met, naar ik aanneem, een VS-president die de partijen samenbrengt. Het klopt immers dat het goede en het slechte weer daaromtrent in Washington wordt gemaakt. Ik zal dat eens nakijken, maar ik vermoed dat u daar evenzeer een zicht op kunt krijgen in de jaarrapporten, in welke mate UNRWA specifiek tussentijds rapporteert over die vernielingen. Ik kan daar nu niet op antwoorden. Ik zie nu wel meteen op het net hun protest met betrekking tot de vernieling van een school in de Gazastrook die was opgericht met UNRWA-middelen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

**VRAAG OM UITLEG van Johan Verstreken aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over een gecoördineerde aanpak van de Vlaamse Regering om het imago van Vlaanderen in het buitenland te herstellen
– 1902 (2015-2016)**

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Verstreken heeft het woord.

Johan Verstreken (CD&V): Voorzitter, de aanslagen van 22 maart hebben diepe wonden geslagen in alle sectoren van onze samenleving. De reissector is ongetwijfeld het zwaarst getroffen. Daarover heb ik al vragen gesteld aan minister Weyts. De luchthaven recht gedeeltelijk haar rug en draait reeds op twee derde van haar capaciteit, ook nog met de nodige problemen, ook qua imago, zoals we gisteren via de media hebben gezien. De toeristische sector likt zijn wonden. Een maand na de aanslagen blijkt dat de schade in de toeristische en de horecasector niet te overzien is, zoals we dat al lang geleden hadden zien aankomen. Dat bleek deze week ook nog uit de noodkreet van de Federatie van de Toeristische Industrie (FTI), die vreest voor een golf van faillissementen. Uit de Koppenreportage van 20 april blijkt dat bij heel wat hoteluitbaters en horecapersoneel het water aan de lippen staat.

In de maand april werden zeshonderd faillissementsdossiers geopend, terwijl dat cijfer normaal rond de veertig ligt. Van veertig naar zeshonderd, dat is wel gigantisch. Heel wat toeristen mijden helaas Brussel, maar ook ons land nog steeds. Schoolgroepen annuleren nog steeds uitstappen. In Frankrijk geldt zelfs een verbod voor scholen om Brussel te bezoeken, en in heel wat andere landen geldt nog steeds een negatief reisadvies.

Brussel en de rest van Vlaanderen hebben heel wat imagoschade geleden, en dat vraagt om duidelijke actie van de overheid. Zowel minister Weyts als minister Gatz bereidt acties voor om het imago van Brussel te herstellen. Heel wat collega's, waaronder collega Poschet, hebben dat al aangekaart. We moeten

natuurlijk opnieuw buitenlandse toeristen aantrekken, maar naast de toeristische en de reissector heeft de imagoschade van Brussel ook voor andere sectoren grote gevolgen: concerten werden geannuleerd en de onzekerheid bij muzikanten om op te treden is groot. Zo heeft The Tokyo Ballet zijn optreden geannuleerd, uit angst voor terrorisme en omdat het niet onder de indruk is van de aanpak van onze overheden. Ook musea kenden na de aanslagen een grote terugval qua bezoekers. Bij de verantwoordelijken in de culturele en de toeristische sector is één constante te horen: het politieke gekibbel helpt de zaak niet vooruit. Om de imagoschade van ons land te herstellen, zowel op toeristisch als op economisch vlak, en het vertrouwen van buitenlandse toeristen te herwinnen, is een gecoördineerde, daadkrachtige aanpak in alle beleidsdomeinen nodig, in samenwerking met de verscheidene betrokken overheden.

Minister-president, daarom stel ik deze vragen aan u. Ik zou nog concreet details kunnen geven over buiten Brussel, over de diverse provincies. Ik heb cijfers gehoord van Brugge, van de Westhoek, van Antwerpen. Het gaat ongelooflijk achteruit, en de horecasector lijdt hier enorm onder. Er is dus echt wel een vraag om hulp. In het verleden hebben we daarover ook al een voorstel van resolutie willen indienen, met de voor- en nadelen ervan, maar ik wil daarop blijven hameren omdat ik dat echt wel noodzakelijk vind. Als het regent in Brussel, dan druppelt het immers elders. België is op de wereldbol maar een speldenknop groot. Een heleboel toeristen uit de VS en andere landen doen andere steden totaal niet meer aan, omdat ze denken dat het daar levensgevaarlijk is. Ze horen en zien de beelden van militairen en andere zaken. Daarmee wil ik de militairen geen onrecht aandoen, want zij verrichten mooi werk in moeilijke tijden.

Minister-president, welke globale acties hebt u kunnen nemen om die imago-schade van Vlaanderen in het buitenland te herstellen? Welke initiatieven werden reeds genomen op buitenlands en diplomatiek niveau? In welke mate is er sprake van een gecoördineerde aanpak van de Vlaamse Regering, al dan niet met andere overheden? Op welke manier werkt de Vlaamse Regering samen met de Federale Regering en de regeringen van de betrokken gemeenschappen en gewesten? Plant Vlaanderen maatregelen zoals die van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest om de economie meer zuurstof te geven en in het bijzonder de kleinere horecazaken te ondersteunen? Mocht dat niet het geval zijn, waarom niet?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Voorzitter, collega Verstreken, het is evident dat de situatie ten gevolge van de aanslagen negatief is. U weet dat de heer Smets, de gouverneur van de Nationale Bank, heeft meegedeeld te verwachten dat dit een negatieve impact van 0,1 procent heeft op onze groei. We zien het ook aan de cijfers in de horecasector. We hebben uiteraard het probleem van de luchthaven in Zaventem, waar normaal gezien nu een en ander opnieuw volledig in een gewoon schema op gang zou moeten komen, maar waar precies door de verscherpte veiligheidsmaatregelen dan weer andere problemen ontstaan, wat op dit ogenblik ook een negatieve impact heeft.

Het is vooral in de hoofdstad dat de aanslagen een heel sterke impact hebben, maar dat is ook elders zo. Ik heb hier bijvoorbeeld de cijfers van Brugge. Het verblijfstoerisme zakte er met 21 procent in de eerste tien dagen na de terreur-actie, het dagtoerisme met 9 procent. Zoals u weet, heeft de stad gereageerd met de vraag om de hashtag #VisitBruges te gebruiken ter promotie van de stad.

– Jan Van Esbroeck treedt als voorzitter op.

Voka heeft meegedeeld dat naar aanleiding van de aanslagen een op vier ondernemers negatieve effecten heeft ondervonden. Dat kan breed gaan. Het kan vooral gaan over buitenlanders die hun bezoek, hun afspraken hier uitstellen.

Er wordt natuurlijk ook gevreesd dat het een effect zou kunnen hebben op de investeringen, maar daarvoor is het nog te vroeg.

Ik wil u er toch op wijzen dat een aantal mensen die nauw betrokken zijn bij de aangelegenheid, zeggen dat men niet moet gaan investeren in grote imago-bevorderende of imagoherstellende campagnes. Sommigen zeggen zelfs dat dit contraproductief kan werken. Een imago is ook iets op langere termijn. Dat kan een dipje vertonen, maar een goed imago van een land gaat niet kapot als gevolg van één evenement. Aanslagen kunnen een tijdelijk dipje geven, maar daarna stabiliseert de situatie zich opnieuw. Dat is gemerkt in Londen. Dat is gemerkt in Madrid. Dat is gemerkt in New York. Dat is gemerkt in Parijs. Ook Parijs heeft geen communicatieactie gedaan. In andere landen is dat evenmin gebeurd. De heer Maertens van Voka zegt dat een beter imago enzovoort eventueel wat kan bijdragen, maar dat het vooral gaat om de resultaten van de strijd tegen het terrorisme. Ik heb dat recent ook gemerkt tijdens mijn buitenlandse reizen. Het is wel geweten dat we erin zijn geslaagd om terroristen te pakken met toepassing van moderne technologie. Dat wijst erop dat er maatregelen zijn genomen. Het is vooral met feiten dat we moeten kunnen aantonen dat het hier veilig blijft, dat het aantrekkelijk blijft om hier te investeren, dat het goed is om hier zaken te doen, dat het goed is om als toerist naar hier te komen.

Ik verwijs naar een stuk van de Brit Simon Anholt in het jongste nummer van Knack. Hij onderzoekt al twintig jaar de reputatie van landen en zegt dat een campagne niet nodig is in dergelijke omstandigheden. Telkens als een land met zulke aanslagen of tegenslagen te kampen heeft, denkt men onmiddellijk dat men een imagocampagne moet voeren, maar volgens hem is dat niet zo, want dat is tijdelijk en in de mate dat de mensen zien dat het leven zich stabiliseert en herstelt, komen ze terug. Hij stelt dat zo'n imago eigenlijk een stabiel gegeven is. Dat kan kapotgaan, maar het duurt generaties voor het kapotgaat. Het is niet omdat er een tijdelijk dipje is dat je de reputatie die je hebt, zult verliezen. Hij raadt de regeringen dus – nogal cru – aan om geen belastinggeld te “verspillen” aan dure campagnes. Ik heb al gezegd dat steden als New York, Madrid en Londen ook aanslagen te boven zijn gekomen.

Het lijkt me dus zaak dat we in de diepte werken. Flanders Investment & Trade (FIT) doet dat door op zijn website informatie te verstrekken, met tips voor Vlaamse bedrijven die in contact komen met buitenlandse aankopers, met het benadrukken van onze gastvrijheid, van een aantal troeven die we hebben. Natuurlijk staat men paraat met antwoorden op vragen die worden gesteld met betrekking tot de veiligheid en de maatregelen die worden genomen. FIT is al bijzonder gastvrij wanneer buitenlandse delegaties met potentiële investeerders komen. Het zal de begeleiding die er eigenlijk al is, van het moment dat ze van de trap van het vliegtuig komen tot en met het laatste contact, waar dat kan nog opdrijven, om nog meer het gevoel te geven dat we samen met die mensen op pad zijn, dat er hier een heel circuit is. FIT maakt ook werk van een ambassadeurschap als marketingtool, maar werkt vooral ook in de diepte. Ik begrijp dat collega Weyts ook op die manier met Toerisme Vlaanderen werkt. Men probeert in de diepte te werken. Voor Toerisme en Internationaal Vlaanderen ligt er natuurlijk een belangrijke focus op Brussel, waar hotels, restaurants, musea, allerlei publieke aangelegenheden hun omzet zien terugvallen. Ik heb echter vastgesteld dat collega Gatz in de commissie Brussel heeft aangekondigd dat er een binnenlandse campagne met betrekking tot Brussel zal worden gevoerd. Ik weet ook dat collega Weyts werkt aan een campagne in de diepte om een herstel te kunnen doen. U kunt hem daarover echter verder ondervragen.

Ik heb hier het advies voor Vlaamse bedrijven na de aanslagen bij me.

Ik kom net terug van India. Behalve in de officiële contacten waar ‘condolences’ werden geformuleerd, werden op geen enkel investeringssymposium vragen

gesteld over de veiligheid. Ik vond dat goed. Ze hebben niet proactief geesten wakker gemaakt. Het ging over fiscale aangelegenheden, steun voor O&O, logistieke aangelegenheden, geschoolde werkkrachten, onze researchcentra enzovoort. Eigenlijk werd die vraag daar niet gesteld. Is dat nu een algemene barometer? Dat durf ik niet zeggen. Ik wil alleen maar zeggen dat het wel eens juist zou kunnen zijn wat Hans Maertens van Voka zegt en wat die Brit zei in Knack: doe zelf niet aan overacting. Dat is misschien een overdreven woord, maar men kan er nog meer de aandacht op vestigen.

Als men zulke campagnes voert, moet men vooral met de positieve troeven komen, men moet niet verwijzen naar. Men moet misschien een tandje bijsteken inzake toeristische promotie en het aantrekken van investeringen. We moeten misschien nog meer handelsmissies organiseren, nog meer buitenlandse contacten leggen, mensen proberen naar hier te halen en naar Brussel te brengen. Ik ben verre van een deskundige, maar dit zou wel eens een beter antwoord kunnen zijn.

Persoonlijk ben ik nogal geneigd om ervan uit te gaan dat zulke zaken zich herstellen. Bij onze eerste missie hebben wij in het Taj in Mumbai gelogeed, waar die zware aanslag werd gepleegd. Het was daar business as usual. Iedereen ging daar weer naartoe. In de eerste maanden was er een weerslag, er zijn grote herstelwerken gebeurd zoals op Zaventem gebeurd is. Na verloop van tijd zetten mensen zich daar over, en zetten ze wel weer die stap.

Johan Verstreken (CD&V): Na verloop van tijd zet men zich erover. Ik hoop het. Er is een groot verschil tussen India en Vlaanderen. Wij zijn maar een speldenknop op de wereldkaart. India, Pakistan en andere landen daar in de regio zijn wel wat meer gewoon, helaas. Ze worden vaker geconfronteerd met aanslagen. Voor ons is dat nieuw – alhoewel, we hebben de CCC ook gehad, maar dat was anders.

Het is niet mijn bedoeling dat er belastinggeld wordt verspild, of dat we aan overacting gaan doen, absoluut niet. Ik kan in uw antwoord inkomen, maar ik denk dat er een gecoördineerde aanpak nodig is, dat er afspraken moeten komen met de gewesten, met Brussel, met Wallonië en met de federale overheid. Om iets te veranderen, hoeft er niet altijd veel belastinggeld naartoe te gaan. Er kunnen creatieve acties komen.

– Rik Daems treedt als voorzitter op.

Ik geef een voorbeeldje. Toerisme Vlaanderen zit op verschillende plaatsen. Is Toerisme Vlaanderen in Londen al gecontacteerd om in Londen een positieve actie te ondernemen? Al is het maar een telefoontje, een e-mail naar de bevoegde ministers van Onderwijs, Toerisme, Buitenlandse Zaken om te zeggen: kijk, in de Westhoek is er geen probleem. U moet niet bang zijn om naar een boerengat te komen, of om in een jeugdherberg te logeren. Ontzettend veel boekingen worden gecancelled. Dat is economisch gezien een probleem voor die regio. Ik zie de cijfers van de musea, de hotels en horeca, van de kleinere logementsverstrekkers. Dat heeft een serieuze financiële impact.

Chapeau voor de initiatieven van FIT. Ook via de sociale media kan men iets lanceren. Ik vraag in de mate van het mogelijke een beetje overleg om toch wat te doen, al zijn het kleinigheden, die het tij toch kunnen doen keren.

De voorzitter: Mevrouw Coudyser heeft het woord.

Cathy Coudyser (N-VA): De uitzonderlijke omstandigheden zijn duidelijk, niemand heeft daarom gevraagd. Ik merk op het terrein zeer veel gecoördineerde actie, zowel federaal als Vlaams. Iedereen heeft onmiddellijk zijn beste beentje voorgezet om met die uitzonderlijke omstandigheden zo goed mogelijk om te

gaan. Die economische impact is er, maar ik geloof zeer zeker in het herstelbeleid en in het herstel dat zich automatisch zal voltrekken.

We hebben dat gezien na de aanslagen in Parijs. Alle cijfers wezen uit dat in januari en februari het herstel al zichtbaar was. De aanslagen in Brussel hebben er helemaal geen goed aan gedaan. Dat de impact op toerisme en horeca groter is, heeft natuurlijk te maken met het vertrouwen dat weer moet worden opgebouwd. We komen daarop volgende week in de commissie Toerisme terug. Die vragen komen daar ook aan bod over wat er precies is gebeurd.

Zeer snel is er overleg geweest met alle actoren op het toeristisch veld. Iedereen heeft gedaan wat moet. Ik ben het er helemaal mee eens dat we dat vertrouwen moeten herstellen, vooral door te wijzen op het ambassadeurschap, op de gastvrijheid en alles waar Vlaanderen goed in is. En dan moeten we overgaan tot de orde van de dag en tonen dat we dit aankunnen en dat we dit efficiënt aanpakken.

Verder zijn deze sectoren, cultuur, horeca en de economie, aan het monitoren. Ze gaan effectief kijken naar de impact. Dat er zoveel horecazaken failliet gaan, komt niet alleen door die terreur. De horecasector heeft het moeilijk, daar worden maatregelen voor genomen. Als het water al maanden aan de lippen staat, heeft zo'n aanslag een immense impact. De faillissementen nemen toe, maar het ligt niet alleen aan de terreur.

De voorzitter: Mevrouw de Bethune heeft het woord.

Sabine de Bethune (CD&V): Ik treed de heer Verstreken bij. De situatie is dramatisch. Ik ben onlangs in Brugge geweest en heb veel mensen aangesproken. In drie, vier hotels waren slechts twee of drie kamers verhuurd. In Brussel is dat hetzelfde. Deze situatie vraagt aan het beleid om na te denken over de hulp aan al die actoren. Ik zal niet zeggen welke hulp, maar er is echt nood aan een noodplan, zowel fiscaal als qua subsidiëring als qua promotie. Op alle vlakken. Deze uitzonderlijke omstandigheden vragen om een uitzonderlijke aanpak.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik lees wat er in het buitenland gebeurt. De Franse minister van Cultuur heeft op een bepaald moment subsidies gegeven aan de cultuurhuizen om ze weer actief te laten worden. Dat is niet nodig gebleken. Het kwam bottom-up. Dat is een zeer sterk signaal, dat iedereen – business as usual mag ik niet zeggen over cultuur – maar dat we allemaal tonen dat we vertrouwen hebben, dat we op straat durven komen, dat we opnieuw participeren aan evenementen.

Minister Gatz werkt samen met de Brusselse instanties. Hij is van oordeel – net zoals burgemeester Clerfayt van Schaarbeek – dat er veel bottom-up moet gebeuren in Brussel. Minister Weyts wil geen dure campagnes voeren. Hij gaat wel zeer gericht inzetten op de zaken die er toe doen. In zulke omstandigheden zijn de privéondernemingen, hotels, restaurants inventief genoeg om speciale, gerichte promoties te doen en bepaalde zaken in de markt te zetten.

Ik zie dat in Parijs. Het eerste kwartaal van 2016 is de luchtvaart met 2 procent gestegen. Er is geen daling geweest.

Ik onderschat het helemaal niet, er zijn serieuze problemen. Mevrouw Coudyser zegt het juist: in Brussel is het helaas niet alleen het gevolg van de terroristische aanslagen. Ik heb er nog met de Brusselse minister-president over gesproken. Hij zegt ook dat verschillende factoren geleid hebben tot slechte omstandigheden voor de horeca.

De fiscale maatregelen zijn er. Minister Gatz, minister Weyts en ikzelf ondernemen actie. We mogen vooral het effect niet onderschatten van ons gedrag: dat

we tonen dat het leven normaal is. Voor wat het waard is: ik heb in India geen enkele vraag daarover gekregen. Zeg ik daarmee dat het niet speelt? Zeker niet, maar ik denk dat nu dure korte campagnes voeren op termijn niet het verschil gaat maken.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Tom Van Grieken aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de beschuldigingen dat het Turkse regime ook in Vlaanderen regimecritici intimideert en de maatregelen die de Vlaamse Regering ter zake neemt – 1937 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Van Grieken heeft het woord.

Tom Van Grieken (Vlaams Belang): Mijn tweede vraag gaat over de zorgwekkende situatie in Turkije. Er is al heel wat inkt gevloeid over de evolutie in Turkije onder leiding van Erdogan. Er zijn veel voorvallen, maar we kennen allemaal de Duitse komiek die moest onderduiken en zijn programma heeft opgedoekt omdat hij kritiek geuit had op Erdogan. Nog iets dichterbij huis was er de ongelooflijk sympathieke dame Erbru Umar dit stoute tweets verstuurde, de politie aan haar deur kreeg en een tijd werd opgesloten.

Ik was heel blij met uw verklaring in de plenaire vergadering van 9 maart. U veroordeelde de feiten rond de Turkse krant Zaman. De hoofdredactie werd het zwijgen opgelegd en u zei: "(...) geen enkel EU-toekomstperspectief is voor Turkije voor zover het zich niet conformeert aan wat ons in die politieke unie bindt, namelijk de fundamentele vrijheden".

Er zijn wel wat artikels verschenen in de media. Ik vernoem nog eens die Duitse komiek en de Nederlands-Turkse Umar. We konden getuigenissen lezen van Vlaamse Turken over de intimidatie die zij ondervinden. Ondemocratische praktijken die Erdogan in het eigen land hanteert om critici de mond te snoeren worden blijkbaar zelfs toegepast in ons land. Er is sprake van een leger van zesduizend – voor wat dat getal waard is – 'trolls' of internetspionnen die de Turkse overheid zou inzetten tegen critici van het Erdoganregime. Ze zouden leugens verspreiden, websites afspeuren naar kritiek op het beleid van Erdogan enzovoort.

Klopt het dat het Turkse Erdoganregime zich ook in Vlaanderen bezondigt aan intimidatie van regimetegenstanders? Indien u dit niet kunt bevestigen, zult u deze beschuldigingen afkomstig van Turkse Vlamingen laten onderzoeken? Zult u de Turkse regering desgevallend confronteren met deze beschuldigingen? Welke initiatieven zult u nemen indien de feiten kloppen om officieel te protesteren?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mijnheer Van Grieken, ik deel uw bezorgdheid. De feiten die u aanhaalt, zorgden inderdaad voor veel ophef in Nederland, er was een oproep van het Turkse consulaat om beledigingen over Erdogan te signaleren. We kennen het trieste wedervaren van de Nederlandse journaliste van Turkse afkomst Erbru Umar die werd opgepakt door de politie, daarna weer vrijgelaten, maar het land niet mocht verlaten. Het is al langer duidelijk dat de persvrijheid en vrijheid van meningsuiting in Turkije onder druk staan.

Ik heb samen met u vastgesteld dat naar aanleiding van die gebeurtenissen in Nederland Vlaamse kranten op zoek zijn gegaan naar getuigenissen, ook bij ons

leeft een grote Turkse gemeenschap met vaak nog een intense band met Turkije en met de regerende AKP-partij. We zien dat wanneer president Erdogan ons land – of buurlanden – bezoekt.

Ik las in De Standaard dat Erdogan in Turkije een leger van zesduizend trolls, internetspionnen, aan het werk zou zetten. Ze speuren websites af naar gegevens over mensen die zich ongunstig uitlaten over het regime. Ik las dat die praktijken zich zouden uitbreiden naar ons land. Ik kan dat niet bevestigen, ik kan alleen met u de krant lezen. Mijn informatie komt uit de pers. Vlaanderen beschikt over geen enkele dienst om dit te onderzoeken, dat is een federale bevoegdheid. Ik kan daar niet verder op reageren.

Recentelijk is er een tussenkomst geweest van de Federale Regering in verband met de 1224 Turkse Belgen die op een zwarte lijst zouden staan in Turkije. Ik heb begrepen dat de federale overheid daarover een vraag heeft gesteld, maar dat daarop nog geen antwoord is gekomen.

Ik roep mensen op die het slachtoffer zouden zijn van zulke praktijken, dat ze dit signaleren. Het moet gebeuren bij instanties die ertoe doen. Als de rechten van mensen worden bedreigd, kan dit door de federale overheid worden aangepakt, om ervoor te zorgen dat dit soort praktijken wordt stopgezet, en ook om op te treden waar het nodig is. Dit is allemaal niet conform aan de waarden, de fundamentele rechten en vrijheden die ons verbinden in de Europese Unie. Landen die zich niet conformeren aan die basisbeginselen, gebaseerd op de verlichtingswaarden, hebben geen toekomstperspectief in de Europese Unie.

Tom Van Grieken (Vlaams Belang): Minister-president, ik ben semitevreden met uw antwoord. Ik heb uw tekst er nog eens bijgehaald: “geen enkel EU-toekomst-perspectief voor Turkije voor zover het zich niet conformeert aan wat de politieke unie bindt, namelijk de fundamentele vrijheden, het verlichtingsdenken”.

Nu weten we wel dat morgen de visumplicht voor Turkije, waaraan zoveel voorwaarden zijn gekoppeld ... We weten ook uit verschillende internationale pers-artikels dat hoge anonieme bronnen over de voorwaarden die vervuld moesten zijn om nieuwe hoofdstukken te openen voor de toetreding tot de Europese Unie, zeggen dat ze dat wel hebben gezegd maar dat die deal er sowieso komt.

Minister-president, ik verwacht dat Vlaanderen protesteert tegen het visumvrij reizen voor 80 miljoen euro Turken, tegen het toch openen van de hoofdstukken voor de toetreding tot de Europese Unie als de fundamentele vrijheden die ons binden, niet worden gerespecteerd. Ik verwacht dat u protesteert conform uw eigen uitspraak dat er geen EU-toekomstperspectief kan zijn voor Turkije zolang ze bepaalde vrijheden niet respecteren.

De voorzitter: De heer Van Esbroeck heeft het woord.

Jan Van Esbroeck (N-VA): Nog niet zo lang geleden hebben we de Turkse ambassadeur in de commissie op bezoek gehad naar aanleiding van de pers-vrijheid. Van die man heb ik niets gehoord over de dictatoriale praktijken die zich ontwikkelen – volgens persberichten weliswaar – van mensen op zwarte lijsten te zetten enzovoort. Dat maakt ons zeer ongerust en het moet ons alert houden.

Minister-president, ik ben blij dat u de mensen die worden getroffen door die praktijken, oproept om zich te melden. Jammer genoeg hebben we de bevoegdheid van Justitie nog altijd niet. Als Vlaanderen die oproep doet, dan kunnen we via Justitie misschien wel een en ander regelen, maar dat zal voorlopig nog op een ander niveau gebeuren.

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): In Turkije is zich een problematische situatie aan het ontrollen. Een democratisch land verwordt steeds meer tot een autocratisch land. Alle kenmerken zoals vrije meningsuiting en vrijheid van pers worden hieraan opgeofferd. Daar moeten we ons ernstige vragen bij stellen. Als ik lees dat 1224 mensen op een zwarte lijst komen te staan, stel ik me daar ernstige vragen bij, ook over de manier waarop het land zich vandaag opstelt tegenover de Europese Unie, omdat we er niet in slagen bepaalde crisissen over vluchtelingen op een betere manier dan nu in samenwerking met Turkije op te lossen.

We moeten daar inderdaad heel waakzaam in zijn. Ik hoop dat de democratische krachten, niet alleen in Europa maar ook in Turkije – het is verkeerd iedereen over dezelfde kam te scheren –, zich daar blijvend tegen zullen verzetten. Hopelijk zullen de democratische krachten zegevieren.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Jean-Jacques De Gucht aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de niet-bescherming van Villa Féron van Horta – 1704 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): Collega's, van Turkije naar Sint-Genesius-Rode. Victor Horta is een van de meest vermaarde Belgische architecten. Nadat we bijna alle openbare en grote gebouwen in Brussel hebben afgebroken waarvan hij de architect was, hebben we op de bussen die in Brussel rondrijden een typische Horta-krul gezet om onszelf toch nog in de spiegel te kunnen kijken over het feit dat we de man in ere hebben hersteld.

Minister, zijn roem reikt tot ver buiten onze landsgrenzen en zijn naam is voor eeuwig verbonden met de art-nouveau-architectuur. Een poos geleden gaf het agentschap Onroerend Erfgoed het advies om de Villa Féron in Sint-Genesius-Rode, opgetrokken door Horta, niet te beschermen. Het landgoed staat op de inventaris van het onroerend erfgoed, maar het landhuis zelf werd reeds twee keer verbouwd – gezien de leeftijd gebeurt dat wel meer met huizen –, waardoor het volgens kenners ter zake te veel van zijn erfgoedwaarde heeft verloren om het te beschermen. Het agentschap spreekt deze week nog van een inschattingsfout omdat het pand nu te zwaar verbouwd is.

Zowel in de pers als in onze plenaire vergadering – door collega Manuela Van Werde – werden daar toen terechte vragen over gesteld. Nu gaan er stemmen op om de Villa Féron alsnog te beschermen en eventueel de in veiligheid gebrachte Horta-elementen terug te brengen, te reconstrueren of te herstellen zoals het oorspronkelijk was.

Hier stuiten we, terecht, meteen op het eigendomsrecht, waar we enkel na overleg met de eigenaar verder op kunnen werken. Vandaag ontbreekt er echter een flexibel instrument om een landhuis, of enkele elementen ervan, te beschermen tegen sloop zonder dat de volledige beschermingsprocedure ingezet hoeft te worden. Dit werd in diezelfde plenaire vergadering ook reeds aangehaald door enkele collega's.

Minister-president, in uw antwoord verwees u naar de creativiteit van enkele gemeenten die hier een oplossing voor bedachten met instrumenten uit de ruimtelijke ordening. In een periode waar we met zijn allen ontvoogding aanmoedigen,

moeten we echter ook waakzaam blijven en moeten we ons afvragen of het de taak is van de gemeenten zelf in te staan voor de bescherming van bouwwerken van onze toparchitecten voor toekomstige generaties en daar zelf werkinstrumenten voor uit te werken.

Minister-president, hoe komt het dat werken van echte meesters, zoals Horta, niet eerder, volgens bijvoorbeeld een thematische bescherming, waar uw voorganger volop heeft op ingezet, tot een bescherming hebben geleid? Zijn er andere pistes die u overweegt om dergelijke scenario's van eerst niet en dan weer wel, in de toekomst te vermijden? Overweegt u een beschermingstraject voor grote namen? Overweegt u vooralsnog een thematisch beschermingstraject voor Horta? Zijn er good practices te vinden in het buitenland die een tussen-vorm – tussen beschermen tot in het absurde waardoor bijna geen bewoning of gebruik van de woning mogelijk is, en slopen – mogelijk maken en die de verantwoordelijkheid voor behoud en hergebruik houden bij het agentschap Onroerend Erfgoed? Hoever staat het met de inventaris van de Vlaamse Rand rond Brussel?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: In het verleden, en nu nog, is er verhoogde aandacht gegaan naar het moderne erfgoed en dat is vertaald in een aantal thematische beschermingen. Het thema toparchitecten is echter nooit als thema uitgewerkt. Wel kwamen er de afgelopen jaren beschermingen van toparchitecten aan bod. Ik denk aan Renaat Braem en het thema architectenwoningen. Verder zijn er, los van een bepaald thema, een aantal art-nouveaupanden beschermd en enkele modernistische panden. Momenteel voert het agentschap onderzoek uit op het thema 20e-eeuwse architectuur, met vooral aandacht voor de naoorlogse periode. Daarin zullen ook architecten een rol spelen.

Het feit een oeuvre te zijn van een bepaalde naam, leidt op zich niet tot bescherming. Altijd worden de criteria van het Onroerenderfgoeddecreet overwogen om na te gaan of je al dan niet tot bescherming kunt overgaan.

De onderzoeksthema's voor de huidige regeerperiode liggen vast in de beleidsnota 2014-2019. We werken met de volgende thema's: de Vlaamse Rand, 20e-eeuwse architectuur in Antwerpen en Gent, relictten van Wereldoorlog I, militair erfgoed uit het Interbellum en uit de Tweede Wereldoorlog en sociale huisvesting. Daarbij is geen apart beschermingstraject voor grote namen.

Wel is er bij de lopende thema's en zeker bij het thema naoorlogs erfgoed wel een verhoogde aandacht voor het werk van architecten die mede op basis van de literatuur belangrijk blijken te zijn voor de ontwikkeling van de 20e-eeuwse architectuur in Vlaanderen.

Voor het oeuvre van Horta in Vlaanderen heeft mijn administratie deze zomer een screening gedaan naar de status. Hieruit bleek dat alle gebouwen van Horta die in goede staat zijn, beschermd zijn. Enkele van die gebouwen en vooral de herdenkingsmonumenten zijn niet beschermd, ze zijn als monument ook niet bedreigd, maar opgenomen op de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed. Ze komen voor op de inventarissen.

In Antwerpen is bij de lopende herinventarisatie een rijwoning naar ontwerp van Horta herontdekt, die echter ook reeds veel verbouwingen onderging, en waarvan het interieur niet bewaard bleef. De conclusie is dat, bij weten van het agentschap aan de hand van de inventaris en het onderzoek, alle woningen van Horta die daarvoor in aanmerking komen, beschermd zijn.

Niet alleen in het buitenland zijn er goede praktijken. Ook bij ons zijn er goede voorbeelden van instrumenten die in aanmerking kunnen komen tussen slopen

en beschermen. Ik verwijs naar ons eigen handboek '[Verankeren van erfgoed in ruimtelijk beleid](#)', dat op de website gratis ter beschikking is. Het is bij uitstek een goed instrument voor de lokale besturen, die we beschouwen als partners voor een complementair beleid.

Zo is het ook uitgewerkt en ondersteund in het Onroerenderfgoeddecreet. In die publicatie zult u verschillende instrumenten vinden die kunnen worden ingezet voor het behoud van erfgoedwaarde. Dit gaat van een juridisch instrumentarium, dat regulerend werkt en voor een striktere verankering zorgt, tot een ondersteunend instrumentarium, dat stimulerend en faciliterend werkt.

Naast bescherming kan er een opname zijn in de vastgestelde inventaris, maar kunnen ook RUP's en gemeentelijke verordeningen een belangrijke rol spelen. Dat wordt nu al in de praktijk gebracht door een aantal steden en gemeenten zoals Brugge, Aarschot, Leuven, Antwerpen, maar ook Lovendegem en Gent en andere.

Ook op schaal van individuele woningen kan worden gezocht hoe behoud van erfgoedwaarde kan worden gecombineerd met het aanbieden van ontwikkelingsmogelijkheden. Dit is eveneens een traject waarin de gemeente een belangrijke rol kan opnemen. Er zijn voorbeelden legio. Knokke voert daarin een actief beleid.

Ik heb naar aanleiding van de Villa Féron aangehaald dat er een mooi voorbeeld daarvan is in Sint-Genesius-Rode bij de Villa Urvater, wat ook een mooi parcours zou zijn voor de Villa Féron. Daar heeft men de villa bewaard, maar men heeft toegelaten dat er op het zeer uitgestrekte perceel andere dingen gebeuren, uiteraard met respect voor alle waarden. Zo moet je de villa als dusdanig niet afbreken om te vervangen door appartementsgebouwen. In Sint-Genesius-Rode heeft dat ertoe geleid dat er op hetzelfde immense perceel bijkomende bebouwing tot stand is gekomen. Dat zou naar ons aanvoelen ook een oplossing kunnen zijn voor de Villa Féron, waarvan we ondertussen weten dat ze niet zal worden gesloopt, want er is een uitspraak van de deputatie daaromtrent, nadat het agentschap beroep had aangetekend.

In steden met een dienst Monumentenzorg, zoals Antwerpen, Gent, Mechelen en andere, zien we dat er steeds meer een koppeling wordt gemaakt van het vergunningsbeleid aan begeleiding van renovatie en restauratie, wat dan mooie resultaten afwerpt. Ik verwijs voor Antwerpen naar de Braemblokken op het Kiel, waar een renovatie gebeurde met behoud van de erfgoedwaarde, hoewel het een niet-beschermd gebouw betreft. Bij de Kielparktorens op het Kiel is er ook een renovatie met behoud van erfgoedwaarde. De gebouwen zijn niet beschermd, staan niet in de inventaris, maar zijn wel door de stad erkend als gebouwen van lokale erfgoedwaarde.

Er kan ook worden gewerkt met een structuurplan, een beleidsplan, een masterplan of actieplan dat gericht is op erfgoedbeleid. Oostende heeft bijvoorbeeld een actieplan bouwkundig erfgoed dat in die instrumenten wordt geïmplementeerd. Uiteraard kunnen er stimuli zijn in de vorm van premies en subsidies. Daar zijn diverse voorbeelden van in diverse provincies: Oost-Vlaanderen, Vlaams-Brabant, de gemeente Riemst, de stad Brugge, de stad Sint-Niklaas enzovoort. Er zijn dus tal van instrumenten.

De herinventarisatie van de Vlaamse Rand loopt volop. Voor veertien van de negentien gemeenten is de informatie al publiek beschikbaar op <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>. Voor de vijf andere gemeenten zal het veldwerk nog dit jaar grotendeels worden afgerond. Op basis hiervan wordt verder literatuur- en archiefonderzoek gedaan. De resultaten hiervan worden stapsgewijs bekendgemaakt op de website. Het gaat om Beersel, Meise, Hoeilaart, Overijse en Merchtem. Ook dit jaar worden hiervoor de meest dringende beschermingsdossiers opgestart.

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): Minister-president, dank u voor uw antwoord. Over het volgende moet misschien eens worden nagedacht. Als je kijkt naar de grote architecten uit het verleden, zijn we er pas achter gekomen dat het grote architecten waren op het moment dat we al een deel van hun gebouwen hadden afgebroken. Dat is ook niet zo abnormaal. Het is in het algemeen een beetje zo bij de kunst dat we soms achter de feiten aanlopen. Bij de hedendaagse kunst valt dat vrij goed mee.

Is het niet mogelijk om eens te onderzoeken op welke manier we erin zouden kunnen slagen om ook bij de hedendaagse architectuur korter op de bal te spelen? U hebt er daarjuist al even naar verwezen dat u ervoor wilt zorgen dat er korter op de bal kan worden gespeeld. Kunnen we dat ook doen voor onze huidige architecten? Als er morgen een uniek bouwwerk wordt gebouwd, zouden we dan als stad of als provincie korter op de bal kunnen spelen om dat door te spelen naar het Vlaamse niveau. Enkel door een goede samenwerking met het lokale niveau kun je dat weten.

De voorzitter: Mevrouw de Bethune heeft het woord.

Sabine de Bethune (CD&V): Ik ben gelukkig dat collega De Gucht het thema opnieuw op de agenda brengt. Ik heb ook het woord genomen bij de vraag van collega Van Werde daarover in de plenaire vergadering. Minister-president, ik heb er toen uitdrukkelijk voor gepleit dat u deze villa voorlopig zou beschermen, toen men nog niet wist dat de provincie Vlaams-Brabant de beslissing van de gemeente zou tenietdoen.

Ik begrijp dat er een aantal prioriteiten zijn in het actieplan ter zake en dat er een aantal trajecten zijn. Het is heel normaal dat u niet de hele waaier van prioriteiten tegelijk kunt behandelen. U moet een aantal keuzes maken, jaar per jaar en beleidsperiode per beleidsperiode.

Dat belet niet dat men daarnaast ook pragmatisch kan zijn. Ik spits het even toe op dit huis van Horta. Er is een tijd geweest dat men alleen de meest flamboyante werken wilde beschermen, alleen de diamanten op de kroon. De stenen van een andere kleur beschermde men dan niet omdat men daar minder de schittering van zag. Voor Horta is dat dan de periode van de motieven, geïnspireerd op de natuur. Maar het werk van een artiest van dat formaat, moet in zijn geheel worden bekeken. Als we kijken naar het werk van Le Corbusier, zien we dat zijn eerste huis een heel klassieke villa is, vrij burgerlijk, die helemaal niet lijkt op zijn later werk. Ze bestaat nog altijd en is beschermd. Het zegt iets over het traject van de mensen die outstanding zijn en die de uitdrukking zijn van onze fierheid op onze cultuur. Hetzelfde geldt voor het latere werk.

Ik heb dat huis nooit bezocht, ik heb alleen een paar foto's gezien. Ik ga het niet beoordelen, en ik ben ook niet bekwaam om dat te doen. Maar men zegt mij dat het een geheel is, dat het park zeer interessant is, dat de aanplantingen vrij typisch zijn. Je moet het maar doen als groot artiest om verder te blijven evolueren. Er zijn er ook die blijven steken in een bepaalde fase van hun kunst en zich blijven herhalen. Deze man is naar een zekere soberheid geëvolueerd, wat op zich bijzonder interessant is en in mijn ogen dus beschermenswaardig, zelfs in die mate dat ik denk dat we met de fondsen van het agentschap de restauratie naar de situatie ante zouden moeten doen, minstens van delen van het hoofgebouw. Wat erbij gebouwd is, moet worden afgebroken.

Ik heb me bevraagd bij een aantal architecten die de zaken zeer goed kennen. Ze zeggen dat het totaal niet moeilijk is om dat huis te restaureren naar de situatie ante. Men doet dat constant. Ik heb zelf een huis een beetje gerestaureerd. Dat is niet zo

moeilijk. De structuur bestaat nog helemaal. De zuilen zitten waarschijnlijk nog verborgen achter een soort karkas dat men errond heeft gebouwd en dergelijke meer. Het zal uiteraard wel iets kosten, maar het zal te doen zijn om het te herstellen.

Dat is een visie. Ik denk dat het de moeite is om die visie aan te kleven. Waarom moeten we alleen de parels aan de kroon, de paar diamanten, beschermen? Waarom niet in het hele traject van het leven van een kunstenaar werken beschermen, in zijn beginfase en in zijn eindfase, samen met de historische ontwikkeling? Minister-president, ik wil oproepen om dit vooralsnog te overwegen. Ik denk dat u en het agentschap daarvoor zullen worden gewaardeerd als u dit doet. Wij kunnen u niet verplichten, we kunnen u geen mes op de keel zetten. Ik ben dat ook niet van plan. Ik kan het alleen maar betreuren als u daar niet op ingaat.

Ik wil nog iets zeggen over de kleine werken van grote kunstenaars. We hebben deze week allemaal gevolgd hoe de pen- en penseeltekening van Rubens werd geveild voor 670.000 euro, dit voor een kleine tekening die Rubens nooit heel hoog heeft geschat. Maar dat klein stukje papier heeft toch een fenomenale waarde. Hetzelfde geldt voor het huis waar we over spreken. Als men die gedachtegang niet wil volgen, zal men het vroeg of laat betreuren dat men dat niet gedaan heeft. Dat durf ik vandaag zeggen.

Men moet minstens vanuit het agentschap in dialoog gaan met de eigenaar en met de gemeente. Men moet zich niet blijven verschuilen achter strakke procedures of regels, men kan toch als mensen aan tafel gaan zitten en samen naar een oplossing zoeken. Men kan minstens expertise ter beschikking stellen, zoeken naar een oplossing, de gemeente aanmoedigen. We kunnen toch niet van alle gemeenten van het land verwachten dat ze Hortaspecialist zijn? Dat is onmogelijk. Ik weet wel dat in Antwerpen en Gent de schaal van die orde is dat men zich een dienst kan veroorloven, en zelfs mensen met een doctoraat in de kunstwetenschap of de geschiedenis op de diensten die bevoegd zijn. Niet elke modale Vlaamse gemeente kan dat, ook niet een gemeente in de Rand.

Wij hebben meegewerkt aan de hervorming. We komen van een systeem van subsidiëring en de bescherming waarbij Vlaanderen of het agentschap beslist dat men beschermt. Als men een restauratiepremie geeft, dan moet de gemeente bijbetalen. Dat was in het verleden zo. We zijn daarvan afgestapt want de gemeenten konden alleen betalen, ze mochten niet mee beslissen, ze konden hoogstens voorstellen om een gebouw te beschermen.

Vandaag zijn we in het andere uiterste vervallen. Vandaag moeten de gemeenten zelf hun plan trekken wanneer het geen topwerken zijn die het agentschap geacht heeft te moeten beschermen, of die de minister zelf vanuit eigen initiatief zou voorstellen, waarvoor onze waardering. Waarom kunnen we geen tussenformule hebben wanneer gemeenten denken dat een bepaald monument beschermenswaardig is, zoals dit voorbeeld, dat raakt aan ons toppatrimonium, waarbij men dan rond de tafel zit en er niet alleen expertise kan worden gegeven maar ook een cofinanciering moet kunnen?

Het is mijn overtuiging dat we ook op die tweede piste moeten kunnen werken. Ik nodig de minister-president uit om een beetje creatief te zijn daarrond. We moeten niet blijven steken in de procedures. We zijn van het ene uiterste naar het andere gegaan. Eerst moeten de gemeenten blind volgen. Ze moeten cofinancieren wanneer Vlaanderen daartoe beslist. Vandaag is het het omgekeerde. Waarschijnlijk ligt de waarheid zoals altijd in het midden.

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

Bart Caron (Groen): Ik kan de passie van collega de Bethune volop onderschrijven. Minister-president, collega De Gucht wijst op het werk van onze

meesters. Wat er resteert van Horta in Vlaanderen, daar kunnen we toch niets meer van af doen, ook al is het niet 100 procent intact. Ik vind dit een principiële kwestie. Laat ons desnoods ad hoc een werkwijze bedenken van hoe we dat aanpakken. We hebben een soort zwaard-van-Damoclesbeleid: 'or you're in, or you're out', je bent beschermd of je ben het niet. Dat is een zwaard van Damocles.

Het gaat over het geheel van zijn werk. Ik ben blij dat de deputatie van Waals-Brabant de sloopvergunning van de gemeente heeft vernietigd, maar daarmee is de procedure niet af. Je kunt naar de Raad voor Vergunningsbetwistingen gaan.

Minister-president, ik geef een voorbeeld van mijn eigen stad, Kortrijk. De stad had beslist om een beeldbepalend hoekpand dat op de inventaris staat, niet te slopen vanwege het beeldbepalend karakter ervan. Het is geen Hortagebouw, maar wel een mooi gebouw. Vandaag heeft de deputatie van West-Vlaanderen beslist om wel een sloopvergunning toe te kennen en een bouwvergunning voor een – sorry dat ik het zeg – smakeloos appartementsgebouw dat puur een opbrengsteigendom zal zijn. Er klopt iets niet als een provinciebestuur beeldbepalend gaat interfereren in een stadsbeeld. Waar ligt de beleidsruimte van de stad? Dit is een voorbeeld van een omgekeerde situatie, waar niet de deputatie de beslissing van de gemeente schorst, maar een goede beslissing van de gemeente ongedaan maakt. Het is een omgekeerd verhaal. Er schort iets ten gronde aan ons verhaal, aan de procedures.

Minister-president, vroeger hadden we het bindend advies. Dat is weg. Ik pleit er ook niet voor om dat terug te laten keren. Ik pleit wel voor een eenduidig beleid ter zake. Als we iets naar waarde schatten, dan moet dat ook door overheden dusdanig gewaardeerd worden. Misschien moet de totstandkoming en de evaluatie van de lijst van de inventaris, het moment zijn waarbij met overheden wordt gepraat, en niet op het dossierniveau, want dan is het altijd fout. Daar spelen particuliere belangen. Als je met een stad over de inventaris praat, dan kun je misschien samen een beleidslijn uittekenen voor de toekomst.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Na al die passionele vragen probeer ik met de nodige passie, maar ook met de nodige juiste argumenten een antwoord te geven. Mijnheer De Gucht, ik ben het met u eens: vaak is het zo dat men pas als de architect is gestorven bepaalde werken naar waarde gaat schatten. Dat overkomt een aantal politici ook, zeker van mijn partij. Dat neemt niet weg dat wij daar wel heel grote zorg voor hebben. Ik heb dat ook in mijn antwoord meegegeven. Dat zal u zijn ontsnapt. Ik heb letterlijk gezegd dat het agentschap momenteel onderzoek uitvoert met betrekking tot het thema van de 20e-eeuwse architectuur, met vooral aandacht voor de naoorlogse periode, en dat daarbij ook architectenoeuvres een rol zullen spelen.

Het is ook nieuw dat het agentschap in dialoog is met het Vlaams Architectuurinstituut, om aan hen te vragen op dat vlak ook zaken te signaleren en een inbreng te doen, zodat we de vinger aan de pols houden van wat evolueert, wat opmerkelijk is, wat waardevol is, wat nieuw is en wat misschien in bepaalde literatuur nog onvoldoende aan bod komt, laat staan in inventarissen komt. Dat had ik nog niet gezegd. Daar wordt dus werk van gemaakt. Dat is een groot aandachtspunt. Ik denk dat die band met het Vlaams Architectuurinstituut een goede band is. Ik denk niet dat het altijd zwart-wit is, dat er altijd sprake is van het zwaard van Damocles. Ik heb net gewezen op alle mogelijkheden die er bestaan, ook voor gemeenten, om te verankeren. Ik heb hier trouwens aan de administrateur-generaal gevraagd om het werk 'Verankeren van erfgoed in ruimtelijk beleid' nog eens onder de aandacht te brengen van de gemeenten, via BinnenBand. Dat

is vroeger wel gebeurd, maar goed, het is zaak om dat nog eens te herhalen, zodat gemeenten en steden weten welke instrumenten er zijn. Het agentschap verleent ook zeer veel ondersteuning op dat vlak.

Er zijn heel veel ad-hocaanvragen, ondanks het feit dat wij thematisch werken. Mevrouw Vanblaere signaleert me dat er zelfs sprake is van een topjaar, dat we er heel veel hebben. Er komen tien aanvragen per maand binnen. Ten gevolge daarvan zijn er dit jaar zelfs 70 procent ad-hocbeschermingen geweest, precies omdat er zoveel zaken onder de aandacht worden gebracht. Het is echter natuurlijk een feit dat je op dat moment altijd de afwegingscriteria moet laten hanteren, wat het best gebeurt door het agentschap. In het geval van Villa Féron is er ook extern advies gevraagd aan Hortadeskundigen. Ik weet dat andere mensen het daar niet over eens zijn, dat daar discussie over was, maar iedereen is het erover eens dat daar zware ingrepen zijn gebeurd. Mevrouw de Bethune, ik denk ook dat een aantal ingrepen opnieuw kunnen worden hersteld. Gaaf zal dit nooit meer zijn, maar zo zal er toch weer sprake zijn van een veel gaver weer-gave van het initieel uitgevoerde ontwerp.

We nemen contact op met de gemeente om te pleiten voor een oplossing zoals die die ik net heb aangehaald in het kader van Sint-Genesius-Rode. Daar laat men de eigenaar toch een ontwikkeling toe op dat immense terrein, maar met behoud van de villa. Dit wordt opnieuw te koop gesteld. Via de makelaar gaan we proberen in contact te treden met de kandidaat-kopers. We gaan ervan uit dat er na die weigering toch iemand met liefde voor het huis op af zal komen, en dan kunnen we ook met raad en daad bijstand geven, adviseren om bepaalde zaken opnieuw af te breken en andere zo goed mogelijk te proberen te herstellen in de staat waarin het behoorde hersteld te zijn.

We hebben daar dus wel degelijk heel veel aandacht voor. Het thema van die moderne architectuur is voor ons heel belangrijk. Het is inderdaad zo dat niet altijd alles onder de aandacht wordt gebracht, maar met die samenwerking met het Vlaams Architectuurinstituut denk ik dat we een zeer goede link creëren om onder ogen te krijgen wat nieuw is, wat hoogstwaarschijnlijk het oordeel van de tijd zal doorstaan. Dat is natuurlijk niet altijd gemakkelijk op het moment zelf. Ik vraag me altijd af of mensen op dat moment wisten dat Van de Velde en Horta genieën waren. Ik vermoed van wel. Waarschijnlijk wel, maar misschien heeft men toch niet geoordeeld dat dat toch absoluut voor later moest worden beschermd. Als ik zie hoe in latere tijden vaak nog werd omgegaan met belangrijk werk van hen... We maken daar dus echter werk van, op de manier die ik u heb geschetst.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Sabine de Bethune aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over nieuwe regelgeving met betrekking tot archeologie – 1836 (2015-2016)

VRAAG OM UITLEG van Bart Caron aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het archeologisch vervolgonderzoek – 1849 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw de Bethune heeft het woord.

Sabine de Bethune (CD&V): Voorzitter, dit is een redelijk concrete en technische vraag. Minister-president, u bent geconfronteerd met een brief die de

intercommunale Leiedal samen met de Vereniging van Vlaamse Streekontwikkelingsintercommunes (VLINTER) heeft geschreven over een aantal verrassende gevolgen van de nieuwe regelgeving met betrekking tot archeologie. Door het archeologisch onderzoek een duidelijke plaats te geven binnen de vergunningsprocedure zou de vertraging opgelopen door een archeologische opgraving tot een minimum beperkt moeten blijven. Het archeologisch vooronderzoek moet plaatsvinden en worden bekrachtigd vóór de vergunningsaanvraag. De bedoeling van het nieuwe decreet was om iedereen die van dichtbij of veraf bij een project was betrokken, vroeg genoeg de kans te geven ook het archeologische aspect mee te nemen. Op die manier kan een vooronderzoek, bijvoorbeeld een proefsleuven-onderzoek, en uiteraard ook een onderzoek, dus een echte opgraving, mee worden opgenomen in de retroplanning, de boordtabellen of welke methodiek men ook gebruikt.

In het decreet staat nergens expliciet wanneer een eventueel archeologisch vervolgonderzoek moet plaatsvinden. Wel staat er dat een archeologienota een essentieel onderdeel van een aanvraagdossier voor een stedenbouwkundige vergunning moet zijn, en dat een eventuele noodzakelijke opgraving dan ook kan worden opgelegd via een stedenbouwkundige vergunning, dit alles om het terechte kritiekpunt van de 'onvoorspelbaarheid' van archeologie te ondervangen.

Het agentschap Onroerend Erfgoed zou er nu van uitgaan, zo zegt men me in West-Vlaanderen, dat een eventueel noodzakelijk vervolgonderzoek enkel kan gebeuren ná het verkrijgen van de stedenbouwkundige vergunning. Dat blijkt onder meer uit de vragen en antwoorden naar aanleiding van de informatiedagen over de nieuwe regelgeving. Op dit moment kunnen ontwikkelaars, zowel publiek als privaat, de vergunningsaanvraag combineren met het archeologisch vervolgonderzoek. Door de voornoemde interpretatie van het agentschap zou dat, dixit de betrokkene op basis van die fameuze informatieronde, niet meer kunnen en zal dat onvermijdelijk tot ernstige vertragingen van infrastructuurwerken leiden. Dat wordt tenminste gevreesd.

Als dat klopt, dan is die interpretatie verrassend. Het was de expliciete bedoeling van de decreetgever om met dit decreet meer inpasbaarheid, voorspelbaarheid en maatwerk mogelijk te maken, om alvast de kritiek op de meerkosten door extra vertragingen tegen te gaan. Als de door VLINTER genoemde interpretatie consequent wordt doorgevoerd, dreigen er net weer nieuwe vertragingen en meerkosten te ontstaan. Ik verwijs naar de brief in kwestie. Ik zal daar niet uit citeren, want het probleem is duidelijk gesteld. Er is sprake van allemaal negatieve gevolgen door deze interpretatie.

Minister-president, klopt het door VLINTER aangehaalde standpunt? Die brief is ook aan u gericht. Ik heb het citaat niet voorgelezen, maar het is belangrijk om daar toch duidelijkheid over te verschaffen, want ik denk dat iedereen op het terrein nu met die problematiek krijgt af te rekenen. Is dat de mening van het agentschap en van uzelf? Staat die houding niet in schril contrast met art 11.3. van het Vrijstellingenbesluit, waarin archeologische opgravingen zelfs worden vrijgesteld van stedenbouwkundige vergunningen, zij het onder voorwaarden? Deelt u de mening dat we ontwikkelaars zo veel mogelijk vrijheid moeten geven om zelf de noodzakelijke opgravingen in te plannen? Ik denk dat de timing van de planning toch geen afbreuk doet aan de kwaliteit en dat een efficiënte planning iedereen ten goede kan komen. Als de interpretatie van het agentschap de enige juiste is volgens het decreet, bent u dan bereid om een ontwerp van wijzigingsdecreet te formuleren? Daarover zullen we het echter straks hebben.

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

Bart Caron (Groen): Mijn bron is dezelfde, en dus zal ik de toelichting van collega de Bethune niet herhalen. Ik wil alleen maar zeggen dat we er alle belang

bij hebben om een heldere, transparante en duidelijke regelgeving te hebben, zodat archeologische vondsten enerzijds optimaal in situ kunnen worden bewaard en niet worden geschonden, en ze anderzijds goed kunnen worden ingepast in eventuele bouwwerken of andere werken die op die terreinen zouden kunnen plaatsvinden.

Mijn vragen zijn dus ook ongeveer dezelfde. Minister-president, volgt u de redenering van het agentschap dat vervolgonderzoeken pas kunnen worden opgestart na het verkrijgen van een vergunning? Komt die redenering overeen met wat de decreetgever beoogde? Hoe groot acht u het gevaar op het overmatig en overbodig uitvoeren van vervolgonderzoeken? Ziet u ter zake een mogelijk onderscheid tussen publieke ontwikkelaars en private ontwikkelaars, die voor dat onderzoek een financiële compensatie kunnen krijgen? Zult u het beleid ter zake eventueel bijsturen naar aanleiding van het schrijven van VLINTER?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Voorzitter, ik dank de leden voor de vragen. We hebben de brief van VLINTER moeten opvragen. We hebben die pas gisteren gekregen. Die is verstuurd naar een verkeerd adres en is waarschijnlijk teruggekeerd naar de afzender. We hadden die dus niet. Ik hoor nu dat er een ontwerpantwoord is klaargemaakt, maar op het moment van de vraagstelling was dat niet bekend. De brief is naar de Arenbergstraat opgestuurd, en ik vermoed dat men daar heeft gezien dat het kabinet daar niet meer was gevestigd, en dat de brief is teruggekeerd. Ik weet niet wat ermee is gebeurd, maar die is alleszins niet bij mij terechtgekomen. Ik heb er nu een kopietje van. Ik vermoed dat er een mailtje is gestuurd met de brief zelf.

Geachte leden, u weet dat het Onroerenderfgoeddecreet drie vormen van archeologisch onderzoek onderscheidt: onderzoek door het agentschap naar aanleiding van een toevalsvondst, onderzoek door een erkend archeoloog bij vergunningsplichtige ingrepen in de bodem en onderzoek door een erkend archeoloog in het kader van wetenschappelijke vraagstellingen. Het decreet tekent een procedure uit voor elk van die vormen. In het geval van VLINTER gaat het om archeologisch onderzoek bij vergunningsplichtige ingrepen in de bodem. Die procedure is beschreven in afdeling 4 van hoofdstuk 5 van het Onroerenderfgoeddecreet. Zoals mijn administratie heel correct heeft uiteengezet tijdens de infodagen georganiseerd voor initiatiefnemers en bouwheren, gaat de decretaal uitgewerkte procedure bij vergunningsplichtige ingrepen in de bodem ervan uit dat een archeologische opgraving altijd wordt uitgevoerd na het verkrijgen van de vergunning. Immers, dan pas is er sprake van een bodemingreep die daadwerkelijk zal worden uitgevoerd, en dus van een daadwerkelijke verstoring van het archeologisch erfgoed. Dat betekent dat er ook dan pas flankerende archeologische maatregelen aan de orde zijn. Met dat standpunt volgen we natuurlijk de principes van het Verdrag van Valletta, dat behoud in situ vooropstelt, en pas als dat niet haalbaar is ex-situ-behoud oplegt voor de verstoorder. Opteren voor een ex-situbehoud nog voor er zekerheid is over een toekomstige verstoring spoort niet met de lijnen van Valletta. Daarom is dat ook expliciet opgenomen in de decretale bepalingen die u kent.

Mijnheer Caron, daarmee ga ik in op uw vraag. Bij het uitschrijven van de decreetsbepalingen is, zoals u weet, bewust uitgegaan van het behoud in situ uit het Verdrag van Valletta. Archeologisch erfgoed bewaren we bij voorkeur op de plaats waar het zich in de bodem bevindt. Is er een noodzakelijke bodemingreep, dan kan het eventueel nodig zijn om een opgraving uit te voeren. Het is echter de bedoeling om overbodige opgravingen te vermijden, ook met de daaraan gekoppelde kosten.

Het klopt dat het Vrijstellingenbesluit archeologische opgravingen vrijstelt van een stedenbouwkundige vergunning. Dat is om een cirkelredenering te vermijden:

zonder vrijstelling zou je voor een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem en een archeologische opgraving een stedenbouwkundige vergunning moeten verkrijgen, maar voor het verkrijgen van die vergunning zou je eerst een archeologisch vooronderzoek moeten uitvoeren, en een archeologische opgraving, waarvoor opnieuw een stedenbouwkundige vergunning noodzakelijk zou zijn. Om dit soort kafkaïaanse cirkelredenering te vermijden, is dat dus vrijgesteld van een vergunning, maar er is altijd een vorm van toelating vereist om te garanderen dat de opgraving echt nodig is. Dat staat in artikel 5.1.3. van het Onroerenderfgoed-decreet, en dat is ook een gevolg van het Verdrag van Valletta.

Ik ben van mening dat archeologische erfgoedwaarden zonder meer in rekening moeten worden genomen bij plannings- of ontwikkelingstrajecten. Ik volg uw standpunt in zoverre dat er voldoende flexibiliteit moet zijn voor ontwikkelaars om het archeologisch traject maximaal af te stemmen op hun concrete project. Dat betekent anderzijds niet dat er zomaar kan worden opgegraven. Zoals ik al zei, moet men altijd rekening houden met Valletta, dat de basis is voor onze nieuwe archeologieregeling. Ook moet er een concrete nakende bedreiging zijn voor het archeologisch erfgoed alvorens men het gaat opgraven.

Zoals ik al uitlegde, laat de procedure van een archeologienota niet toe om de opgraving uit te voeren voorafgaand aan de stedenbouwkundige vergunning. Ik verwees ook naar de procedure van archeologisch onderzoek vanuit wetenschappelijke vraagstelling.

Op het eerste gezicht lijkt dit een oneigenlijk gebruik van de decretaal uitgeschreven procedure voor 'archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen', maar dat is niet het geval. De procedure voor archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen omvat elke vorm van archeologisch onderzoek dat geen gevolg is van een toevallsvondst of een verplichting in het kader van een vergunningsplichtige ingreep in de bodem.

Daarnaast moet men er rekening mee houden dat in stedenbouwkundige vergunningen ook sectorale toelatingen worden verleend. Ik verwijs naar natuur, milieu en andere. Indien men een opgraving uitvoert voorafgaand aan de verlening van de vergunning, zijn deze toelatingen nog niet voorhanden en moet men ze afzonderlijk verkrijgen met het oog op de opgraving. In het andere geval zouden er werken plaatsvinden die bepaalde sectorale belangen kunnen schaden, zonder dat hierover een afweging gemaakt werd. De vrijstelling van stedenbouwkundige vergunningen voor opgravingen betekent immers geen vrijstelling van eventuele andere sectorale toelatingen. Dat is het gevolg van de keuze om de opgraving uit te voeren voorafgaand aan het verlenen van de vergunning.

Ik acht het gevaar op overmatig en overbodig uitvoeren van archeologische opgravingen onder het Onroerenderfgoeddecreet vrijwel onbestaande. Zoals uiteengezet in antwoord op de eerste vraag zijn er drie vormen van archeologisch onderzoek decretaal uitgewerkt, en de procedure voor archeologisch onderzoek bij vergunningsplichtige ingrepen in de bodem laat niet toe dat een archeologische opgraving plaatsvindt voor er een vergunning is verleend. Overbodige en overmatige opgravingen zijn in principe dan ook uitgesloten.

De voorzitter: Mevrouw de Bethune heeft het woord.

Sabine de Bethune (CD&V): Natuurlijk verwijst u terecht naar Valletta en het in situ en ex situ opgraven en dat men niet overbodig en in het wilde weg zou mogen opgraven. Daarin steunen we u volledig. In het Vallettaverdrag is het woord 'vergunning' natuurlijk niet opgenomen. Men kan zich vragen stellen vanuit een concrete situatie, bijvoorbeeld als er een ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP) van kracht is dat bepaalt dat op een bepaalde site een groot gecentraliseerd ziekenhuis moet komen waarbij drie ziekenhuizen worden gefusioneerd.

Men weet dat er een ziekenhuis gaat komen, maar er is nog geen vergunning. In die omstandigheden kan men in de toepassing van het huidige decreet nog niet beginnen met de archeologische voorbereidende werken. Ik kan u helemaal volgen wanneer u zegt dat we niet in het wilde weg mogen werken, dat we Valletta toepassen, enzovoort, maar ik probeer te zoeken naar de omstandigheden van bijvoorbeeld zo'n groot project als een ziekenhuis, dat jarenlang duurt. U weet ook dat het archeologisch onderzoek soms ook een jaar of maanden kan duren. Als het om dergelijke omstandigheden gaat, vraag ik me toch af of men niet moet zoeken naar een manier waar men wel parallel archeologisch onderzoek kan toelaten voor het indienen van de vergunning. Misschien kunnen we daar later over verder praten, maar ik denk dat dat een pragmatische benadering is die niet in conflict is met de principes die ik net als u helemaal ondersteun.

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

Bart Caron (Groen): Minister-president, uw antwoord is duidelijk en is juist gemotiveerd. Ik zou willen suggereren, zoals mevrouw de Bethune ook zegt, maar op een andere manier, dat het een kwestie is dat een bouwheer in het voortraject van zijn project voldoende contacten met de nodige diensten heeft om via vormen van vooronderzoek te weten hoe ernstig een potentiële opgraving zou kunnen zijn. Ik vind het eigenlijk logisch dat als je geen stedenbouwkundige vergunning hebt, dat je de grond niet gaat beroeren. In situ bewaring is altijd het beste. Men kan wel via proefonderzoek, via kaartonderzoek of via vergelijkende studie en met de expertise die er op de diensten is, min of meer de kans inschatten in welke mate er ooit effectief tot opgraving zal worden overgegaan. Die kans bestaat, maar het is een kwestie van het project goed voor te bereiden. Net zoals je bij wijze van spreken een goede architect zoekt om een gebouw te tekenen, zoek je een goede expertise in de archeologie om uit te zoeken hoe groot de kans op een opgraving is.

Het is duidelijk, en nu begrijp ik het ook beter. Ik ben er ook voorstander van om niet zomaar te beginnen te beroeren als het niet zeker is, zeker bij grote projecten. Kijk maar eens naar de Raad van State-perikelen die we bij grote projecten meemaken. Stel u voor dat op al die sites al was opgegraven. Wat zou daar de wetenschappelijke waarde van zijn? Geen. Ik ga geen voorbeelden geven, want dan wordt het politiek geladen en dat is niet wat ik wil, maar er zijn veel grote dossiers die heel lang aanslepen. Ik zou ervoor pleiten ze goed voor te bereiden. Dan heeft men ook zicht op de kans of men effectief tot opgravingen moet overgaan. Dat moet het antwoord zijn aan VLINTER. Net zoals je een goede architect zoekt, net zoals je voor andere zaken goede experts zoekt, doe dat hier ook.

De voorzitter: Mevrouw Coudyser heeft het woord.

Cathy Coudyser (N-VA): Het debat is zeer open en boeiend en kan waarschijnlijk nog uren voortgaan. Ik ga me beperken. Toevallig waren we vrijdag met een aantal collega's ook bij Leiedal en hebben we daar van gedachten gewisseld over de symbiose tussen grote mobiliteits- of andere ruimtelijke orderingsprojecten en het erfgoedverhaal daarin en ook over hoe een intercommunale bijvoorbeeld gemeenten kan stimuleren om het onroerend maar ook het roerend erfgoed te gaan bewaren en om ervoor te zorgen dat het erfgoed opnieuw een toekomst krijgt, letterlijk en figuurlijk.

In de namiddag zijn we ook de archeologische site in Kerkhove gaan bezoeken. In het gesprek 's morgens is de kostprijs aan bod gekomen. Uit een van de voorbeelden die ik heb onthouden, spreekt men van een supplementaire kost van 6,3 euro per vierkante meter, bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van een bedrijven-terrein. Die kosten worden natuurlijk doorgerekend aan de bedrijven die het gebouw zetten. Een grote ontwikkelaar of een intercommunale die meerdere

projecten heeft, kan dat nog een beetje verdelen, particulariseren of kleine ontwikkelaars uiteraard niet. Men heeft dan als oplossing gedacht aan een archeologiefonds. Dat moet natuurlijk vanuit de sector zelf komen. Dat is nog niet helemaal in volle ontwikkeling. Ik weet niet of er mogelijke alternatieven zijn om dat eventueel op te lossen.

Verder is het ook heel belangrijk dat we aan ontwikkelaars maar ook aan de bevolking in het algemeen de ontsluiting van de resultaten van zo'n archeologisch onderzoek duidelijk maken. Wat heeft men daar nu, na maanden opgravingen of na maanden archeologisch onderzoek als wetenschap meegekregen? Wat heeft men daar gevonden? Men kan meedoen aan openwervendagen waar dat archeologisch onderzoek wordt getoond. Een dergelijke sensibilisering is heel belangrijk om te verantwoorden waarom die hoge kostprijs er is. Ook daar zijn nog mogelijkheden voor het beleid om verdere stappen te zetten.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: De kostprijs is al herhaaldelijk aan bod gekomen. De premie voor de excessieve kosten waarin het decreet voorziet, treedt in werking in de tweede helft van het jaar.

Het spijt me, mijnheer Caron, maar wat de grond van de zaak betreft, ben ik het voor één keer met u eens, of eigenlijk bent u het eens met mij. Het komt er inderdaad op neer dat er een goede wisselwerking moet zijn. Als men het vooronderzoek doet, gaat men in dialoog. We mogen het natuurlijk niet beleven dat er overal in Vlaanderen waar men ooit heeft gedacht aan het bouwen van iets, een omwoeling zou zijn gebeurd. Dan zou heel Vlaanderen ondertussen archeologisch onderzoeksveld zijn. Dan is het nuttig om in dialoog te gaan. Er kan dan gekeken worden naar de beste inplanting. Zoals ik al zei: als daaruit blijkt dat er finaal een beroering nodig zal zijn, dan kan er voorafgaand een machtiging worden verleend. Dat is een zaak van flexibiliteit, van goede ontwerpers, van mensen die dat bekijken en die in dialoog gaan met het agentschap.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Jean-Jacques De Gucht aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de haalbaarheidsstudie voor een potentiële herbestemming van kerken – 1887 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): Voorzitter, minister, collega's, steden, gemeenten en kerkbesturen staan voor een grote uitdaging. Ze hebben te maken met weliswaar waardevol en/of beeldbepalend patrimonium waarvan de aloude functie is komen te vervallen, en moeten bijgevolg op zoek naar andere bestemmingen voor kerken. Deze opgave wordt door het beleid aangemoedigd. Om steden, gemeenten en kerkbesturen te ondersteunen, was er de mogelijkheid voor lokale besturen om een aanvraag in te dienen via het projectbureau Herbestemming Kerken.

Begin dit jaar werd er een maand lang een oproep gelanceerd waarop steden en gemeenten konden intekenen om een herbestemmingsonderzoek op te starten. Voor kerkbesturen liep de kandidaatstelling via de gemeente. Op deze manier kunnen aanvragers een haalbaarheidsstudie laten uitvoeren naar de potentiële herbestemming van parochiekerken naar nieuwe functies. Via een antwoord op mijn

schriftelijke vraag kwam ik te weten dat er slechts vijftien aanvragen ingediend werden. Dat is een teleurstellend antwoord wetende dat onze samenleving reeds tussen 2010 en 2013 zo'n 160 miljoen euro investeerde in de infrastructuur van kerken. Een grotere inspanning wat betreft de herbestemming van kerken is nodig.

Minister, in uw antwoord geeft u vervolgens terecht aan dat de tijdspanne van de oproep inderdaad zeer kort was. Verder vernemen we dat het projectbureau zo'n dertig herbestemmingsonderzoeken voor Vlaamse kerkgebouwen vooropgesteld had dit jaar.

Minister, op welke manier worden steden en gemeenten vandaag reeds gesensibiliseerd en worden good practices in verband met herbestemming van kerken – buiten het online verzamelen van voorbeelden – gedeeld? Welke extra initiatieven zullen worden genomen voor de oproep van de tweede ronde in mei? Overweegt u om een register van leegstaande en verlaten kerken op te maken?

Hebt u een zicht op het financieel deficit dat de steden en gemeenten dragen voor instandhouding van kerken die zonder functie of gebruik zijn komen te vallen?

In welke mate is de kerkelijke overheid consequent om voor dit leegstaand patrimonium ook daadwerkelijk over te gaan tot ontwijding opdat een nieuwe functie of invulling voor het gebouw kan worden gevonden?

Is er volgens u momenteel een voldoende groot draagvlak aanwezig binnen kerkbesturen om mee te stappen in dit verhaal? Zo ja, welke oorzaken liggen volgens u aan het lage aantal kandidaat-aanvragen van dit project enerzijds en herbestemmingen de voorbije jaren anderzijds? Zo niet, welke initiatieven wilt u nemen om dit draagvlak te verkrijgen?

Is door de beperkte budgettaire impact voor het Vlaamse Gewest en de potentiële winst voor de gemeenschap die gekoppeld kan worden aan een herbestemming, de doelstelling van het projectbureau van dertig aanvragen niet wat aan de lage kant?

Onderzoekt u verder het mechanisme om in de toekomst erfgoedpremies voor 'beschermd' kerken decretaal te verankeren aan een herbestemming, met andere woorden, leegstaande beschermde kerken kunnen een beroep doen op een erfgoedpremie indien naast ontsluiting ook actief gezocht wordt naar een herbestemming met overgang van zakelijke rechten zij het naar een andere publieke rechtspersoon dan de lokale overheid, zij het naar private rechtspersonaliteiten?

Voor alle duidelijkheid: ik ben een fan van kerkgebouwen en van religieuze gebouwen in het algemeen. Het gaat erom hoe we ervoor kunnen zorgen dat die gebouwen een bestemming krijgen die ervoor zorgt dat die gebouwen ook in de toekomst bewaard blijven en in stand worden gehouden. Het gaat trouwens niet alleen over oude kerken en religieuze gebouwen, maar ook over nieuwe. Er zijn in de jaren 70 enkele parels, maar ook zeer lelijke, gebouwd. Meestal zijn ze wel beschermd, maar worden ze te weinig en verkeerd in stand gehouden.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Voorzitter, mijnheer De Gucht, het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur (CRKC) heeft op vraag van kerkbesturen en gemeentebesturen de uitdagingen voor parochiekerken al vele malen toegelicht, onder andere op een aantal studiedagen. Een vast element van die studiedagen is altijd het geven van praktijkvoorbeelden van valorisatie, nevenbestemming en herbestemming. Daarnaast brengt het CRKC maandelijks via de nieuwsbrief 'Kerk in de kijker' een recente herbestemming of nevenbestemming onder de aandacht die een voorbeeldfunctie heeft en inspirerend kan werken voor lokale kerkgemeenschappen, lokale kerkbesturen en gemeentebesturen. Ook het Projectbureau Herbestemming

Kerken staat open voor vragen en geeft ook de nodige toelichting over het aanbod van begeleiding. Het projectbureau heeft, zoals u weet, een oproep gedaan via de persconferentie, de nieuwsbrieven en de websites van de initiatiefnemers en de betrokkenen.

In de voorbije periode zijn tijdens bijeenkomsten georganiseerd door de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) in de vijf Vlaamse provincies lezingen gehouden over de toekomstmogelijkheden van de kerken. In april en mei zijn een aantal toelichtingen gepland op vraag van de streekintercommunales. Die toelichtingen bevatten altijd opnieuw voorbeelden van geslaagde vormen van een gedeeltelijke of volledige herbestemming. Op dit ogenblik onderzoekt het CRKC de mogelijkheid om een databank aan te leggen van kerken die in aanmerking komen voor nevenbestemming en voor herbestemming. Dat zal dan gebeuren op basis van informatie uit diverse bronnen: goedgekeurde kerkenbeleidsplannen, informatie van de Vlaamse bisdommen en van de gemeentebesturen, maar ook vragen die bij het projectbureau worden gesteld. Die databank moet het mogelijk maken om vraag en aanbod met elkaar in contact te brengen. Het projectbureau heeft ook een zicht op private actoren die op zoek zijn naar geschikte kerkgebouwen als onderdak voor hun initiatieven, en kan dus ook van de andere kant meewerken aan een eventuele toekomstige databank.

Ik heb geen zicht op cijfers over wat u het financieel deficit noemt dat de steden en gemeenten dragen voor de instandhouding van kerken zonder gebruik. Er zijn wel gegevens over het totale private patrimonium van de steden en gemeenten, maar daaruit kunnen de voormalige kerken niet worden afgezonderd. Kerken zonder functie of gebruik zijn niet eenduidig te bepalen. Zolang de kerk niet onttrokken is aan de eredienst, blijft het, zoals u weet, een gebouw van de eredienst en heeft het dus nog altijd die functie. Als het onttrokken wordt, dan zijn er twee mogelijkheden. Als het gebouw eigendom is van de kerkfabriek, dan wordt het privaat patrimonium van de fusiekerkfabriek. Is het eigendom van de gemeente, dan wordt het volwaardig gemeentepatrimonium, dat echter niet meer valt onder de budgetten voor de eredienst.

Ik kan wel zeggen dat uit de meerjarenplannen bij het Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB) blijkt dat er 34 herbestemmingen zijn, 46 mogelijke herbestemmingen, 75 nevenbestemmingen en 98 mogelijke nevenbestemmingen. Dat slaat dan echter op alles: op erfgoed en niet-erfgoed, op monumenten en niet-monumenten. Het is misschien het best om mijn collega bevoegd voor het binnenlands bestuur te ondervragen over wijzigingen aan die cijfers die er ondertussen zouden zijn.

De kerkelijke overheid zal overgaan tot het onttrekken van het gebouw aan de eredienst op het moment dat er een duurzaam plan voor herbestemming voorligt. Uit de praktijk blijkt dat, wanneer een project voor herbestemming effectief voorligt voor een kerk die daarvoor ook volgens het kerkenbeleidsplan in aanmerking komt, de kerkelijke overheid dan snel overgaat tot de daadwerkelijke onttrekking aan de eredienst. Ik denk dat er de jongste jaren een draagvlak is gecreëerd om daaraan mee te werken.

Sinds het verschijnen van mijn conceptnota 'Een toekomst voor de Vlaamse parochiekerk' in 2011 is er, zoals ik zei, een draagvlak gegroeid voor neven- en herbestemmingen. De bisdommen hebben daarin hun rol gespeeld, door de parochiale verantwoordelijken en de kerkbesturen uit te nodigen om na te denken over hun pastorale organisatie en de plaats die kerkgebouwen daarin innemen. Elk van de Vlaamse bisschoppen heeft daaromtrent in de loop van 2011-2012 een beleidsdocument gepubliceerd, waarmee men dan lokaal aan de slag is gegaan.

Die kerkelijke hervorming is een intens proces dat op heel wat plaatsen de gesprekken over het opstellen van een kerkenbeleidsplan voorafgaat. Kerken zijn

echter ook gebouwen met een emotionele connotatie, zowel voor gelovigen als voor niet-gelovigen. Dit proces moet met de nodige begeleiding gepaard gaan, met de nodige zorgen.

Er is een algemeen draagvlak gegroeid voor het feit dat niet alle parochiekerken voor de eredienst behouden moeten blijven. Dat loopt samen met het intern kerkelijk hervormingsproces, met de gemeenten en de Vlaamse overheid. Er is niet overal evenveel enthousiasme, maar de kerkbesturen werken loyaal mee.

Ik ben niet van mening dat we bijkomende initiatieven moet nemen: de beslissing tot een herbestemming maakt deel uit van een complex en gevoelig proces dat de nodige tijd vraagt. In 2015 werden er vijftien restauratiedossiers van te herbestemmen kerken goedgekeurd. Dat is niet weinig. Jaar na jaar komt er meer beweging in, alles kan ook niet tegelijk gebeuren.

De begeleide haalbaarheidsonderzoeken, die het projectbureau aanbiedt, spelen in op die precieze fase van het proces waarop er voldoende draagvlak en consensus is om de haalbaarheid van een concrete bestemming te onderzoeken. De kern van het aanbod van het projectbureau zit in de begeleiding van het traject van het haalbaarheidsonderzoek. Het faciliteren van de lokale vergaderingen en het begeleiden van het traject dragen bij tot draagvlakvorming voor het project en tot een snelle en positieve besluitvorming.

Deze dertig herbestemmingstrajecten krijgen dus een nauwe opvolging: van het projectbureau – dat maar uit één persoon bestaat – maar ook vanuit de betrokken instanties en overheden. Met het Team Vlaams Bouwmeester wordt bovendien nagedacht over een begeleiding van deze kerken tot realisatie van de herbestemming, na oplevering van het haalbaarheidsonderzoek.

In de toekomst zal geen aparte premie worden uitgetrokken voor herbestemming. Ik ben van mening dat we de beperkte financiële middelen die beschikbaar zijn, moeten inzetten in functie van het behoud of het versterken van de erfgoedwaarden, dat is onze kerntaak. Bij een herbestemmingsproject worden deze werken ook betoelaagd. Om een effectief gebruik van beschermde kerken te stimuleren, zijn reeds een aantal instrumenten ter beschikking: de onderzoekspremie voor herbestemmingsonderzoek; de kerkenbeleidsplannen en –beheersplannen en recent ook de begeleiding van het projectbureau. Dit is een ruim arsenaal dat voldoende ondersteuning biedt en naar mijn aanvoelen ook zorgt voor een gestage vooruitgang op dat vlak. Er is een effectieve evolutie op het terrein.

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

Bart Caron (Groen): Het cijfer dat de heer De Gucht gebruikt voor zijn vraag om uitleg is een laag cijfer. Niettemin is er op het terrein een fikse verandering aan de gang. Ik ken wel een aantal steden waar die kerkbeleidsplannen vorm krijgen. Dat brengt heel wat maatschappelijke discussie teweeg en dat is een goede zaak.

Minister-president, vanuit het beleidsveld Onroerend Erfgoed moeten we vooral prioriteit geven aan de beschermde kerken. *(Opmerkingen)*

Dat is wat u doet, ik weet het.

We moeten prioriteit geven aan de nuttige herbestemming. Ik weet dat gemeenten erg worstelen met niet-beschermde kerken waarvan de herbestemming een veel moeilijker vraagstuk is omdat ze bouwkundig vaak minderwaardig zijn. Maar dat doet u. Ik ondersteun dat beleid.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.